

12311/
34

Magyar

I R O D A L M I
R I T K A S Á G O K

Szerkeszti Vajthó László

34.-36.

SZEGED
A RÉGI MAGYAR
IRODALOMBAN

A Magyar Irodalmi Ritkaságok eddig megjelent számai:

1. **Bessenyei György: A törvénynek útja. Tudós társaság.** (A budapesti Berzsényi Dániel-reálgimnázium 1929—30. évi VIII. osztálya.) Ára 1— P.
2. **Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai.** (A budapesti Berzsényi Dániel-reálgimnázium 1930—31. évi VIII. osztálya.) Ára 2— P.
3. **Benyák Bernát: Joas.** Piarista iskoladráma, 1770. (Budapesti kegyestanítórendi kath. gimnázium. Dr. Perényi József tanár.) Ára 1·50 P.
4. **Bessenyei György: Egy magyar társaság iránt való Jámbor Szándék.** Bécs, 1790. (Budapesti Verböczy István-reálgimnázium. Dr. Várady Zoltán tanár.) Ára —80 P.
5. **Károlyi Gáspár: Két könyv...** Debrecen, 1563. (Budapesti Év. Leánykollégium. Jablonowsky Piroska tanár.) Ára 1·50 P.
6. **Szemelvények Temesvári Pelbárt műveiből.** (Budapesti ciszterci-rendi Szent Imre-gimnázium. Dr. Brisits Frigyes tanár.) Ára 2— P.
7. **Péterfy Jenő zenekritikái.** (A budapesti Berzsényi Dániel-reálgimnázium 1930—31. évi VIII. osztálya.) Ára 1·50 P.
8. **Édes Gergely: Eredeti oktató mesék.** (A debreceni ref. kollégium gimnáziumának 1931—32. évi VIII. A. osztálya. Dr. Zsigmond Ferenc egyetemi rk. tanár.) Ára 1— P.
9. **Dugonics András Magyar példabeszédek és jeles közmondások c. gyűjteményéből.** (Szabó Béla polg. isk. igazgató.) Ára 1— P.
10. **Kazinczy világa.** (Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Dr. Vajthó László tanár.) Ára 3— P.
11. **Szent Erzsébet legendája. Szent Elek legendája. Halál Himnusza.** (A Ciszterci Rend bajai III. Béla-reálgimnáziuma. Dr. Tordai Anyos igazgató.) Ára 1— P.
12. **Síralmas panasz.** (Budapesti Zrínyi Miklós-reál-gimnázium. Dr. Ollé István tanár.) Ára 1·50 P.
13. **Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai. Második sorozat.** (A debreceni flú felső kereskedelmi iskola önképzőköre. Dr. Juhász Géza tanár.) Ára 1·50 P.

MAGYAR IRODALMI RITKASÁGOK
SZERKESZTI VAJTHÓ LÁSZLÓ

— xxxiv. SZÁM. —

SZEGED A RÉGI MAGYAR IRODALOMBAN

Kiadta és sajtó alá rendezte

BAKÓ LÁSZLÓ

ref. lelkész vezetésével

a Szegedi Református Egyetemi
és Főiskolai Hallgatók
Bethlen Gábor köre

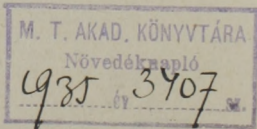
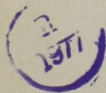
KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

867501

020.015

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

*Ajánljuk ezt a könyvet
dr. PÁLFY JÓZSEFNEK,
Szeged szab. kir. város polgármesterének*

Előszó.

A Magyar Irodalmi Ritkaságok sorozatában új csapást vágunk; vállalkozásunkban és munkánkban semmi más nem vezetett, mint az önzetlen szolgálat lelke.

Szolgálni akartunk az irodalomnak, egyszersmind a várva-várt jobb jövőnek is; mert meggyőződésünk, hogy vihart-álló falai csak a multból kitárnázott értékek alapkövein épülhetnek fel. Ezek között pedig első helyen állanak az irodalmi értékek, mert bennük a legközvetlenebb hangon szólal meg — ha más és más húron is — a későbbi kor számára annyiszor megközelíthetetlen és érthetetlen nemzeti lélek.

Kétszeres örömünk, hogy Szeged irodalmi multjára vonatkozólag ezt az önkéntes munkát az az ifjúság végezte el, amely manapság annyiszor kénytelen elhordozni a vádat: „Nem becsüli a tegnapot!“ Ime, ez a könyv, mint szerény és csendes-hangú cáfolat, a feleletes vádra. A mai magyar ifjúság valóban mind kevésbé hajlandó vállalni egy „meghamisított“, egy magát csak hivalkodó külsőségekben és valóságnélküli szólásokban kiélő mult tehertételét. Ismerni akarja és szereti a mult valódi értékeit, meg is szólaltatja azo-

kat, mivel érzi, hogy „az új idők új dala“ csak akkor fogja a bizonyos holnapot szolgálni, ha más hangszerelésben ugyan, de az ezeréves magyar lélek annyiszor elfojtott, ám soha meg nem fojtott melódiáját énekli.

A jobb magyar jövődő útja: a reális idealizmus. „Öregek“ és „fiatalok“ számára egyaránt.

A gondolatért, hogy Szegedet a régi magyar irodalom és írók tükrében bemutassuk, hálás köszönetet mondunk dr. *Pintér Jenő* tankerületi főigazgató úrnak, ugyancsak szíves útbaigazításaiért dr. *Alszeghy Zsolt* egyetemi m.-tanár úrnak.

Munkánk legkedvesebb gyümölcse az lenne, ha példánkat követné más város vagy környék magyar ifjúsága is.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Szeged, 1935 május.

Bakó László

Lectori salutem!

Üdvözet az olvasónak! A szegedi Egyetemi Bethlen Gábor Kör tisztelettel és szeretettel ajánlja e kötetet az irodalom barátainak, kedvelőinek és élvezőinek, általában mindazoknak a nemes lelkeknek, akikben megvan a tisztelet a mult emlékei iránt és a hála a mult alakjaival szemben.

A magyar irodalom szegedi vagy Szegeddel kapcsolatos termékeit nyújtjuk az olvasónak; a teljességről eleve le kellett mondanunk. Csak a főbbekre szorítkoztunk. Kötetünk a jellemzőket és értékesebbeket tartalmazza a magyar nyelvű irodalomból. A kódexirodalmat és a latinnyelvűeket kihagytuk, mivel azok önmagukban nagyobb terjedelmet adtak volna, mint amennyire lehetőségünkhöz mértén vállalkozhattunk.

Köszönettel és hálával jegyezzük ide azoknak a körü tagoknak neveit, akik áldozatos közreműködésükkel segítették elő e kötet megjelenését. Első helyen Paku Imre, majd Gaál Júlia, Gáspár Kálmán, Kottay Ferenc, Per-

neczky Júlia, Sántha Gabriella, Szabó Teréz, Szinay Erzsébet és Tóth Ottilia, akik az anyag összegyűjtése és egyéb munka által igyekeztek a Kör vezetőségét segíteni.

Szerény gyűjteményünket újtára bocsájtva, olvasóinktól csak annyi elismerést várunk, hogy méltányolják célunkat: mi az irodalom barátainak teszünk szolgálatot, mikor városunk régi irodalmát együtt adjuk. Lucro appone! Tudakozzátok a régi írásokat!

Szeged, 1935 május hó.

Egyetemi Bethlen Gábor Kör.

SZEGEDI KIS ISTVÁN

1545—1572.

A SZENTLÉLEKNEK SEGÍTSÉGÜL HIVÁSÁRÓL VALÓ DICSÉRET.

A PREDIKÁCZIÓ ELŐTT.

Jövel szentlélek Isten!
Tarts meg minket ígédben,
Ne légyünk setétségben,
Maradjunk igaz hitben.

Szenteld meg mi szívünket,
Világosíts elménket,
Hogy érthessük igédet,
Mi édes Mesterünket.

Adj isteni félelmet,
És bizonyos értelmet,
Igédde taníts minket,
Gerjeszd fel mi szívünket.

Vígasztald meg elménket,
Mindenben segíts minket,
Öregbítsed hitünket,
Távoztassad bűnünket;

Hogy téged az atyával,
 És az ő szent fiával,
 Dicsérhessünk mindnyájan
 A fényes mennyországban.

**AZ ANYASZENTEGYHÁZNAK SIRALMAS
 PANASZOLKODÁSA A KRISZTUS ELŐTT,
 AZ Ő ELLENSÉGINEK ELLENE.**

O mint keseregnek most az keresztyének,
 Nincsen önekiek semmi békeségek,
 Mert elhatalmaztak a sok hitetlenek,

Kik a Krisztus Jézust el nem szenvedhetik,
 És az ő székiből ötet el-levetik,
 Az ő érdemében hüteket nem vetik.

Egyfelől környölünk a szent érdemesek,
 Másfelől környölünk idegen nemzetség,
 Kiknek a Krisztusnak szolgálói nevetség.

Szidalmazták ezek az Krisztusnak nevét,
 Nem különben tartják mint eretnekeket,
 Az kik a Krisztusban vetötték hüteket.

Ne hagyj azért minket hatalmas Úr Isten,
 Mert az te népednek nincsen segítsége,
 Nincs ótalmazója, nincsen fejedelme.

Hogy ezt megérthesse Krisztusnak egyháza,
 Hogy csak te vagy neki kegyelmes Istene,
 És minden árváknak kegyes táplálója.

Dicsértessél atya mindenható Isten,
 És az te szent fiad veled egyetembe,
 A szentlélek Isten örökkön örökké.

**HOGY AZ ÚRISTEN AZ Ő HIVEIT MINDEN
GONOSZTÓL MEGÓTALMAZZA AZ Ő
NEVÉNEK DICSŐSÉGEJÉRT.**

O mindenható Isten, ki az te kegyességedből
Az te szent ígédben magadot megjelentéd,
Az te akaratodat híveidnek kijelentőtted,
Hogy téged esmerjünk és örökké dicsérjünk.

Könyörgünk mostan néked, bocsásd meg mi bü-
[neinket,
Ótalmaz meg minket mindenféle gonosztól,
Ördögtől és az büntől, az haláltól és kárhozattól,
Az Jézus Krisztusért, mi megszabadítónkért.

Ótalmazd híveidet kik téged felmagasztalnak,
És csak te benned bíznak minden nyavalyájokban,
Hogy az hitetlen népek megismerjék hatalmassá-
[godat,
Hogy az te híveid örökké tiszteljenek.

Dicséret az Istennek, atyának és az fiúnak,
És az szentléleknek, az egy bizony Istennek,
Kit dicsérnek mennyekben mindenkoron az szent
[angyalok.
Jer mi is dicsérjük, mert irgalmas minékünk.

**SZEGEDI ISTVÁNNAK A TÖRÖK RABSÁGÁBÓL
KISZABADULÁSÁÉRT VALÓ HÁLAADÁSA.**

Hálát adok néked úristen,
Mert vagyok én nagy örömben,
Jelen levél énnékem keserűségemben,
Vígasztalál engem az tömlöczben,
Bátorítád én szívemet az te szent ígédben.

Megmentél engemet bánatból,
 Megszabadítál tömlöczből,
 Kivőd lábaimat vas nehézségéből,
 Kihozál engemet ellenség kezéből,
 Az kegyetlen népnek nagy hatalmasságából.

Meghallgatád imádságimat,
 Meglátád fohászkodásomat,
 Eltörléd szememről könnyhullatásimat,
 Fordítád örömrre siralmomat,
 Változtatád minden jóra az én dolgaimat.

Megverél engemet úr Isten,
 Mert én ellened vétkeztem,
 Azért bűneimnek terhét elviselem,
 Nagy hálaadásokkal te néked engedtem,
 Könyörgöttem én tenéked Krisztusnak nevében.

Te reád vettem szemeimet,
 Gondoltam ígéretedet,
 Hogy imádságomban meghallgatsz engemet,
 És noha bűnöm vádoltak engemet,
 De Krisztusnak igazsága vígasztalt engemet.

Elmélkedtem te szent ígédben,
 Bízom te kegyességében,
 Hogy nem hagy engem keserűségében,
 Örvendözött lelkem az te szent lelkedben,
 Azért néked könyörögven bíztam kegyelmedben.

Igy szokott Isten cselekedni,
 A kiket szeret, megveri,
 Hogy senki magában ne merészljen bízni,
 Akar mindenektől hívattatni,
 Mert ő szokta a híveket megszabadítani.

Példát vehet minden én rólam,
 Kivalék nyomorúságban,
 Istenhez kiálték az én nyavalyámban,
 Meghallgata engem imádságomban,
 Mert jelen lón Isten az én fogságomban.

Kiből dicsértessél úristen,
 Tiszteltessél dicsőségben,
 Ki vagy atya, fiú és szentlélek úristen,
 Segíts híveidet minden szükségekben,
 Hogy dicsérhessünk tégedet jó szüben lélekben,
 Hogy tenéked új éneket mondjunk szép versekben.

A MAGYAROKNAK SIRALMAS ÉNEKE A TATÁR RABLÁSÁRÓL.

Szánja az úristen híveinek romlását,
 Az ő fiainak, leányainak rablását,
 Noha most eltűri, de el nem szenvedí
 Nagy szidalom vallását.

Ezeket szemünkkel látván, elkeseredtünk,
 Ily éktelenségen magunkban elrémöltünk
 Isten beszédében mi is választottak
 Csaknem kétségben estünk.

Gyakran az Istennek noha szavát hallgatjuk,
 Megmaradásunkat ingyen sem remélhetjük,
 Mert mind veszten veszni szegény országunkat
 Szemeinkkel jól látjuk.

Egyik veszedelem az másikat ott éri,
 Hogy mind nagyot kicsint ily kíméletlen üti,
 Semmiképpen lelkünk szabadulásunkat
 Még hinnie sem meri.

De vess véget immár, uram, büntetésünkben,
Fordíts szemeidet reánk kegyességben,
Mert az te népeid majd kétségben esnek
Enni nagy sok inségben.

Immáron, úristen, esmerjük bűneinket,
Bánjuk és siratjuk régi hitlenségünket,
Minden szentségünket mostan úgy útáljuk
Mint fertelmességünket.

Fordíts haragodat már az pogán nemzetre,
Kik nem hisznek téged örök idvösségekre,
Hadd esmerjenek meg téged Jézus Krisztus,
Örök veszedelmekre.

Ezek éjjel-nappal szolgálnak az bálvának,
Tisztességet tesznek az csalárd Makhumetnek,
Jó szerencséjeket nem tulajdonítják
Néked, igaz Istennek.

Csak hallania is nevedet nem akarják,
Te szent halálodat nevetik és káromlják,
Az zsidókkal együtt az te szent ígédet
Pökdösik és csúfolják.

Jámbor vén népeket ők tisztelni nem tudják;
Az csecsemőket is egy szálnyira sem szánják,
Rettenetességgel, nagy kegyetlenséggel
Őket szablyára hányják.

Tisztességet semmit ők az vénnek nem tesznek,
Az gyermekszülőkön semmit nem könyörülnek,
Sok gyermekágybéli asszonyi állatot
Az lóhátra felvonnak.

Éktelenségeket beszélleni nem merjük,
Mert soha hírrel is ezelőtt nem hallottuk;
Hogy mind az ég, az föld reájok nem szakad,
Azt mindnyájan csudáljuk.

Gyenge szép szüzeket rontanak és vesztenek,
 Nagy sok ezer szüzet ők megszőplősítenek,
 Ki miatt szegények nagy szégyenletekben,
 Nagy hirtelen meghalnak.

Ruhájokat rólok éktelenül levonják,
 Az szegény rabokat mezítelenül hagyják,
 Mintegy sereg csordát, az tatár ostorral
 Előttök hajdogálják.

Éhségnek miatta mind elszakadkoznak,
 A szomjúság miatt nagy sokan meghalának,
 Az vad lovak hátán nagy sok gyenge szüzek
 Halálra bágyadának.

Nagy sírván anyjoknak az gyermekek kiáltnak:
 „Adnál vizet innom, édes anyám!“ azt mondják:
 Ó édes anyjoknak csaknem hasad szívek,
 Hogy csak azt sem adhatják.

Nagy undok étellel szegény rabokat tartják,
 Az lóhúst fővetlen öeleikbe hányják,
 Az csitkók vérével, kaczolák tejével
 Szegényeket itatják.

Meg nem keserednek az kiseded gyermekeken,
 Kettősével őket ültetik az nyeregben,
 Az ártatlanoknak csak sírni sem hadnak
 Fejek öszveverésén.

Étekvel itokkal ők semmit nem gondolnak,
 Hideggel halásokon egy szalat sem bánkódnak,
 Mint az férget úton széllal hajigálni
 Szegényeket nem szánják.

Nehézkes asszonyok kik köztök szűlnek vala,
 Gyermeke lábát fogván az Tiszába vetik vala,
 Kőszívnek mondhatjuk kinek szíve rajta
 Nem keseredik vala.

Szegyenljük mondani menyeken, leányokon,
 És gyermekeken, szép asszonyi állatokon,
 Az minemő szeplők ő rajtok lettenek,
 Kiért Isten verd torkon!

Nagy vereségekkel kegyetlenül kínozzák,
 Hogy kiváltozzanak erőssen sacczoltatják;
 Miérthogy nyelveket szegények nem értik,
 Rútól arczól esapdossák.

Maga az pogánnak ők béholdultak vala,
 Minden kívánságát megteljesítik vala,
 Meg sem futamának, mert holdulásokhoz
 Ők igen bíznak vala;

Az pogán uroknak híven szolgálnak vala,
 De az Isten dolga eszekbe sem jut vala,
 Az urak dolgára, nem az tanúságra,
 Vasárnap mennek vala.

Az Isten ígését ugyan elunták vala,
 Az ő juhok feje, gyomrok émeleg vala;
 Kiért nagy úristen te búsult haragod
 Méltán mireánk szálla.

Nincsen sem várasban, sem faluban tanító,
 Mert mind az rabságra vitetett az hallgató,
 Közönséges bűnért méltán veretettetek
 Mind tanító, hallgató.

Siralmat most minékünk mind holtiglan hagyának,
 Édes magzatinktól mikor elszakasztának,
 Házastársainktól hogy elszakasztának,
 Bár élnünk se hadnának!

Mit téssz, uram Isten, fiadnak életével,
 Házastársainknak megfertezett testivel;
 Ha nem marad együtt az Istennek lelke
 Az fertezett lélekkel.

Sárok vagyunk, uram, veled nem pörölhetünk,
 Te szolgálid lévén csak fejet kell hajtanunk,
 Keseredett szüből az mit mostan szólunk,
 Megbocsássad minékünk.

Az kegyetlen nemzet lám el akar fogyatni,
 Ily sebes haragját azért kezdi mutatni:
 Ideje lészen már néked is, úristen,
 Mirajtunk könyörülni.

Azért állj boszút már nagy nyomoruságinkon,
 A pogánok között hallatlan undokságon,
 Ily nagy dihösségvel ne végyen hatalmat,
 Az keresztyén nemzetén.

Ne mondhassák nekünk: nincs istenünk, sem hitünk,
 Ne mondják szemünkben: nem segít meg Istenünk,
 Mert tisztességednek nagy gyalázatjára
 Fog esni az mi kárunk.

Az pogánok minket teéretted kergetnek,
 Az keresztyén hitért, szent ígédért üldöznek,
 Azért, igaz Isten, légy ótalmazója
 Az te tisztességednek.

Ha bűnünk érdemli, hogy minket mindéltig verj,
 Krisztus igazsága azt érdemli hogy ne verj;
 Mindazáltal, Uram, csak szerelmedből verj,
 Bátor ez világon verj.

Szabadulásunkat, uram, csak azért kérjük,
 Hogy tisztességedet szidalomtul óhassuk,
 Mi es jóvoltában te istenségednek
 Hogy kétségbe ne essünk.

Örülnek az hívek, hogy az büntetést látják,
 Ellenség vérében mikor lábokat mossák:
 „Az irgalmas Isten lám igaz Isten volt“
 Akkoron azt kiáltják.

Régen Olofernes ilyen kegyetlen vala,
Kevélysége miatt, hamar nagy szégyént valla,
Mert egy aszonyember önnön szablyájával
Fejét elcsapta vala.

Nabugodonozor király is ilyen vala,
Az Istennek népét úgy raboltatja vala,
Kéért az úristen az nagy kevély embert
Barommá tötte vala.

Ki lehet ez földön kegyetlenb Farahónál,
Ismég kit büntetett kegyetlenbül nálánál?
Az tengerbe veszté minden népeivel,
Ki több vala nálunknál.

Sennakherib király így kevélykedik vala,
Az zsidók várait, várasit szedi vala,
Mert száz nyolczvanezert egy éjjel az angyal
Bennek levágott vala.

Az madiáníták gyakran kiütnek vala,
Izrael fiait széljel üldözik vala,
De Gedeon őket háromszáz magával,
Igen megverte vala.

Antiokhus király zsidókat háborgatá,
Bálványimádásra hajtania akará,
Kit szörnyű halállal Isten halálakor
Elveszte és elronta.

Az Heródes király így kegyetlenkedik vala,
Kicsin gyermekeket fegyverre hányat vala,
De az igaz Isten az undok férgekkal
Öt megétette vala.

A zsidók az Krisztust igen kergetik vala,
Nagy irégységekben végre megölték vala,
De csak hamarságval Titus által őket
Mind elvesztette vala.

Azért, keresztyének! ne essünk most kétségbe,
 Erős bizodalunk legyen az egy Istenbe.
 Bizony majd meglátjuk szabadulásunkat
 Még ez földön éltünkben.

Kegyelmes az Isten, nem ver örökké minket,
 Egy szempillantásig hagyott most csak el minket,
 De örökké való irgalmasságából
 Ismég felemel minket.

Oh nyomorúlt foglyok! Istenhez kiáltsatok,
 Nagy bizodalomban, reménységben legyetek,
 Az ki kézbe adott, majd az megszabadít,
 Szemetekkel meglátjátok.

Az mi fiainkat siralomval elhattuk,
 Ezentől azokat nagy örömmel meglátjuk,
 Mi ellenséginknek nagy veszedelmeket
 Nagy örömmel beszéljük.

A szentek példáját életünkben kövessük,
 Istennek ostorát tőlünk el ne taszítsuk,
 Mert Isten országát háborúság nélkül
 Semmiképpen nem nyerjük.

Sirván így könyörge az Istennek egyháza,
 Mikor tatár miatt felföldnek lón rablása,
 Ezer ötszáz hatvan és hat esztendőben
 Mikoron írnak vala.

SZEGEDI GERGELY.

154?—1564.

VI. PSALMUS

Domine ne in furore tuo etc.

Szent Dávid király bűnei ellen így panaszkodik,
De az Istennek kegyességében nagy erősen bízik,
Es teljes hütből könyörgésében igyen imádkozik.

Hatalmas Isten nagy haragodban kérlek ne feddj
[engem,
Te haragodnak nagysága miatt ne ostorozz engem,
Mert haragodnak nagysága miatt kelletik el-
[vesznem.

De sőt úristen könyörölj rajtam, mert csak alig
[vagyok,
Tudod úristen mely beteg vagyok, mert nagy
[bűnös vagyok,
Gyógyíts meg engem ez fájdalomból, mert gyó-
[gyulást várok.

Az én testemben felséges Isten! semmi épség
[nincsen,
Csontjaim közül — annyira juték, hogy egy helyen
[nincsen,
Minden erőmtől megfogyatkoztam, semmi jó ben-
[nem nincs.

Háborúsága az én lelkemnek oly igen nagy
[vagyon,
Minemő szélvész és nagy háború az tengeren
[vagyon,
De míg reám népsz hatalmas Isten! az csak addig
[vagyon.

Tér hozzám uram és szabadíts meg elbúsult lelke-
 [met,
 Jelents meg bennem te véghetetlen kegyelmes-
 [ségedet,
 Tarts meg úristen irgalmasságodért az én életemet.

Vajjon s vagy-e ki az halálban rólad emlékeznek?
 Pokol fenekén kegyességedet nincsen kik említsék,
 Mert haragodnak bosszúállását akarod hogy értsék.

Ne hadd úristen esni lelkemet ördögnek torkába,
 Kit te szerzőttél tisztességedre, ne hadd károm-
 [lásba,
 Vigy bé engemet örök életre te szent országodba.

Mert nem dicsérnek azok tégedet kik vadnak po-
 [kolban,
 De sőt káromlják te szent nevedet örök káromlás-
 [ban;
 Téged dicsérlek ha béviendesz örök országodba.

Régulta immár csak veszekedem fohászkozásom-
 [ban,
 Elnedvesítem az én ágyamat könnyhullatásimban.
 Nyoszolyám immár ugyan eláradt az én siralmim-
 [ban.

En szemeimet homály fogta bé keserőség miatt,
 Immár ezentől megemésztetem sok bűneim miatt,
 De kérlek téged, tekénts én reám fogadásod miatt.

Hatalmasságát te szent ígédnek adjad hogy hihes-
 [sem,
 Szabadulását az én lelkemnek adjad hogy várhas-
 [sam,
 Igéretedért te szent fiadban adjad hogy valhassam.

Örvendez lelkem, noha sok bűnöm, te benned úr-
 [isten,
 Mert meghallgattad könyörgésemet hatalmas úr-
 [isten,
 Bízál jó fiam az én lelkemben, azt mondja az
 [Isten.

Távozzatok el azért én tőlem minden ellenségim,
 Mert Isten előtt kellemetessek az én imádságim,
 Örvendez lelkem, mert sohol nincsen nékem ellen-
 [ségim.

Mihelt az Isten imádságomat eleibe vövé,
 Ottan lelkemet ördög markából hamar el-kimenté,
 Az én szívemet bizodalomra ottan feléppíté.

Ellenségimet megháborítá és elszégyeníté,
 Nagy hamarsággal szégyenvallással mind vissza-
 [téríté,
 Bizodalomra az bűnösöket én általam inté.

Senki bűnétől meg ne ijedjen, csak Istenben
 [higyen,
 Elbocsáttatik szent áldomással, ha ő hozzá megyen,
 En rólam példát ez dicséretben mind ez világ
 [vegyen.

Szent Dávid írta dicséretinek hatodik részében,
 Az bűnösöket bizodalomra inti ez énekben,
 Mindennek vallja örök életit, ki hiszen Istenben.

X. PSALMUS

Ut quid Domine recessisti longe etc.

Nótája: *Bátran érted uram Isten kárt vallanék.*

Tekénts reám Istenem nyavalyámban,
 Légy gyámolom, segítségem gondomban,
 Mert nem tudok mit tennem búsultomban.

Vajjon s mikor veted reám szemeidet,
 Siralmimra ha fordítod füleidet?
 Nem tűrhetem sanyarú kezeidet.

Az ellenség fejemre törekedik,
 Erejében, hatalmában bizakodik,
 Sok tűréssel én lelkem fogyatkozik.

Dicsekedik, kérkődik kevélységben,
 Soha nem jut Isten is ő eszébe,
 Mert nem vallott semmi kárt életében.

Ebből veszen bizodalmat, bátorságot,
 Nagy sokáig hogy eltűrsz gonosztságot,
 Mert nem büntetsz hamar kegyetlenséget

Fején vagyon áldomásod, segítséged,
 Én fejemre hogy üljön, te segélled,
 Azért nem fél, mert soha nem bünteted.

Az ő szája teljes sok szidalomval.
 Szíve lelke gerjede az álnoksággal,
 Nem gondol ő semmit nagy haraggal.

Halálomra csikorgatja az ő fogát,
 Ál útakon titkon megvonta magát,
 Hogy nyakamba kerítse ő hálóját.

Mint az farkas az juh után ólálkodik,
 Bárány után az oroszlán sivalkodik:
 Mindenkor csak utánam leselkedik.

Az gazdagság kevélységre készeríti,
 Az ő lelkét kárhozattul nem félti,
 Hogy Isten légy, azt soha ő nem hiszi.

Te erődöt, hatalmadot ő nem tudja,
 Hogy irgalmas, igaz vagy, nem gondolja;
 Minden dolgát csak szerencsének tartja.

Indúlj azért én Istenem ótalmamra,
 Ily későre tekénts reám árvádra,
 Vigasztalj meg ennyi sok siralmamra.

Szent nevednek káromlását hogy tűrheted,
 Kevélységét miérthogy nem bünteted?
 Tűréseddel bűnében keményíted.

Minden dolgomat jól hiszem hogy felróttad,
 Nyavalyámot, siralmamot felírtad,
 Az büntetést utolra hallasztottad.

Az bűn ellen mutasd meg haragodat,
 Büntetéssel jelents igazságodat,
 Hogy rettegjék mindenek hatalmadat.

Hogy az árvák, özvegyek Istene vagy,
 Szükségemben szememvel hadd lássam meg,
 Szabadulást azért most énnékem adj.

Ezt Ūristen! én nem kérem bosszúságból,
 Csak kívánom megtérését bűneiből,
 Ne támadjon ellenem kevélységből.

Esmérje meg por, hamu, féreg voltát,
 Soha többé el ne higgye ő magát;
 De szolgálja alázatossan urát.

Az szent Dávid így tanít könyörögni,
 Az szomorú szívét megvigasztalni,
 Szokták tized zsoltságban énekleni.

XXIX. PSALMUS

Exaltabo te Domine quoniam suscepisti me etc.
 Az Jázon nótájára.

Dávid profétának imádkozásáról
 Magasztaljuk Istent irgalmasságáról,
 El ne feledkezzünk jó téteményéről,
 Vegyünk tanúságot szent Dávid királyról.

Erre tanítani akar az proféta:
 Micsoda szívünket Istenhez indítsa.
 Az mint huszonkilencz részében megírta,
 Jó tétét Istennek ígyen magasztalta.

Száma nincsen uram, irgalmasságodnak,
 Vége, hosza nincsen kegyelmességednek,
 Azért magasztallak fölötte mindennek,
 Mert hiszen én lelkem te ígéretednek.

Kiáltásom uram tőled el nem veted,
 Az én nyavalyámat csak te magad érzed,
 Atyai voltodat rajtam megtökélléd,
 Irgalmasságodat mikor megjelentéd.

Az pokol torkából te kiszabadítál,
 Az ennen lelkemben mikor megnyúgotál,
 Te ígéretedben mikoron bízthatál,
 Ottan én szivembe bizodalmat adál.

Én éjjel és nappal hálát adok néked,
 Dícséretet mondok örökké tenéked,
 Mind ez világ előtt vallást tészek néked,
 Irgalmasságodért mért te azt érdemled.

Én tőlem haragod úristen megvonád,
 Imádkozásomat mihelt meghallgatád,
 Lelkem csendességét azonnal megadád,
 Én könyörgésemet mihelt befogadád.

Számtalan bűnömet mikoron meglátád,
 Mindjárt szemeidet tőlem elfordítád,
 Érzem bűneimet mint fővény sokságát,
 De szent felségednek hívém fogadását.

El ne idegenüljön felséged én tőlem,
 Tekénts fogadásod, noha nagy sok bűnöm,
 Mert ha az pokolba veted az én lelkem,
 Nem léssen örömem soha úgy énnékem.

Nem ördög rabjai tesznek rólad vallást,
 Mert szent felségedről szólnak csak káromlást,
 Nem várnak te tőled többé szabadulást,
 De én csak te tőled várok igazulást.

Én imádságomat hiszem meghallgatád,
 Mert én siralmimat örökre fordítád,
 Irgalmasságodat rajtam bizonyítád,
 Mikor én lelkemet te megvigasztalád.

Kész mindenha lekem néked énekelni,
 Mind ez világ előtt rólad vallást tenni,
 Sok jótételedről néked hálát adni;
 Örökül örökké téged kell dicsérni.

XXXII. PSALMUS

Az első psalmus nótájára.

Bódog az ilyen ember ez világon,
 Az kinek bűne bocsánatban vagyon,
 Igazulása Isten előtt vagyon,
 Annak rútsága befödözve vagyon.

Mert az embernek semmi nagy ereje,
 Az Isten előtt nincs semmi érdeme.
 Leszen mindennek elég segedelme,
 Kit csak egyedül segél ő felsége.

Azért vádoljuk ennek bűneinket,
 Mert csak ő látja az mi sebeinket,
 Ű bocsátja meg az mi bűneinket,
 Ha benne vetjük mi remétségünket.

Ezért Istenhez minden szent könyörgött,
 És senki tüle hijában el nem ment,
 Lelkének talált csak ő csendességet,
 Mert néki adta az örök életet.

Ne vess el azért tőled én Istenem,
Mert te előtted nincsen hová futnom,
Földön és mennyen hatalmadot vallom,
Te hozzád uram azért én folyamom.

Mindez világnak én vagyok csúfsága,
Noha jól tudom, hogy bűnömnek zsoldja,
De emlékezzél régi fogadásodra,
Hogy én ne jussak ördög fogságába.

Kegyességedből hallgass meg engemet,
Te szent lelkeddel vigasztald szívemet,
Hogy követhessük te szent felségedet,
Mutasd meg nékem az te ösvénidet.

Noha ostorod vagyon bal kezedben,
Hiszem kegyelem vagyon jobb kezedben,
Azért ostorozsz engemet testemben,
Hogy én ne jussak örök sötétségben.

Örvendeztetek minnyájan az Ūrban,
Es örüljetek örök vígasságban,
Kész üdvösségtek az ő szent fiában,
Kit megígére az paradicsomban.

Szent Dávid írta ezt az Zsoltárkönyvben,
Dicséretinek harminczegy részében,
Kivel bíztatá lelkét félelmében,
Mikor az Isten próbálta lelkében.

XXXIII. PSALMUS.

Benedicam Dominum omni tempore.

Nótája; *Nagy bánatban Dávid mikoron vala,*
Mikoron Dávid Saul előtt futna,
Akhis királyhoz bészaladott volna,
Király szolgái megesmerték volna,
Megmondák királynak, hogy Dávid volna.

Akkor Dávid megijede szívében,
 Elváltoztatá orczáját féltében,
 Isten hatalma nem juta eszébe,
 Gyarlóságát mutatá ijedtében.

Gyermek módra bolondoskodik vala.
 Kezével ő az falra kapdos vala,
 Nyála szakálán mind aláfut vala,
 Hogy bolondsággal magát eltitkolja.

Oly igen király ezt látván haragvék,
 Hogy az bolondot eleiben vivék;
 Király hagyá, hogy előle elúznék,
 Mert ő bolond nélkül nem szükölködnék.

Csudaképen Isten megszabadítá,
 Noha egy kevésé magának hagyá,
 Erejében megpróbálni akará,
 Ilyen hálaadásra őt indítá:

Irgalmas Isten örökké dicsérlek,
 Soha eszemből téged ki nem vetlek,
 Könyörgéssel, hálaadással tisztellek,
 Otalmazó Istenemnek esmérlek.

Gyakorta sok gondom volt életemben.
 Szüntelen forgottam nagy sok igyekben;
 De oly igen bíztam segítségedben,
 Soha tebenned nem estem kétségben.

Az én hitemet akkoron próbáltad,
 Az fogságot mikor reám bocsáttad,
 Az fogyatkozást bennem megmutattad,
 Hogy könyörgésre lelkeket indítsad.

Soha kétségbe nem estem magamban,
 Noha felette rettegtem magamban,
 Elhittem hogy vélem vagy fogságomban,
 Kit most látok megszabadulásomban.

Parancsolsz ottan az te angyalidnak,
 Híveid környül hogy tábort járjanak,
 Ellenségtől hogy megóalmazzanak,
 Szabadulásra útat mutassanak.

Az oroszlánok hamarébb éheznek,
 Sok kegyetlen fejedelmek elvesznek,
 Az míg az hívek megszűkölködnének,
 Vagy csak míg igenis megéheznének.

Reménsége kinek Istenben lészen,
 Semmi rettegése annak nem lészen,
 Csak egy csontja héjával is nem lészen,
 Istennek reá oly nagy gondja lészen.

Vajha intésemet megfogadnátok,
 Fiaim! ha engemet hallgatnátok,
 Fületeket én hozzám hajtanátok,
 Az idvösség útát megtalálnátok.

Valaki kíván Istentül jó napot,
 Egészséget avagy hosszú életet,
 Hitéről tégyen ilyen bizonságot,
 Mindenkor gyűlölje az gonoszságot.

Ne gondoljon szívében álnokságot,
 Ne beszéljen nyelvével hazugságot,
 Ne hordozza szívében az haragot,
 Szeresse mindenkor az békességet.

Ne cselekedjék ő kegyetlenséget,
 Meg ne nyomorítsa az szegénységet,
 Az törvényben ne végyen ajándékot,
 Hogy el ne fordítsa az igazságot.

Szándéka mindenkoron jóra légyen,
 Az Istennek tisztességére éljen,
 Istenéhez hálaadatlan ne légyen,
 Hogy nagy hamar veszedelme ne légyen.

Az igazakat az Isten megáldja,
 Könnyörgéseket igen meghallgatja,
 Viszont az kegyetleneket útálja,
 Minden híreket neveket elrontja.

Az úristen szegények mellett vagyon,
 Kiknek megkeseredett szívek vagyon,
 Sereg angyalival mellettek vagyon,
 Még csak az csontjokra is gondja vagyon

Az hitetlent haragjában megöli,
 Minden erejét, hatalmát elveszi,
 Az nevét is mindörökké elveszti.
 Az bűn ellen haragját így jelenti.

Szent Dávid írta ezt a Zsoltárkönyben,
 Harmincznegyedik szép dicséretiben,
 Vigasztalásért szerzék ezt versekben,
 Ezer ötszáz hatvannégy esztendőben.

XXXVIII. PSALMUS

Domine ne in furore tuo arguas me.

Nagy bánatban Dávid mikoron vala,
 Bűneitől hogy megijedett vala,
 Isten haragját fején látja vala,
 Azért hozzá ígyen könnyörög vala.

Uram, ne feddj meg engem haragodbar
 Ne ostorozz erős búsulásodban,
 Ne ítélj meg kemény igazságodban,
 Mert nem lehet életem országodban.

Kezeidet én el nem viselhetem,
 Sok ostoridot már nem szenvedhetem,
 Mérges nyilaiddal késérgettetem,
 Ki miatt ingyenmajd megemésztetem.

Czélul vetél engem az ellenségnek,
 Kik mindenkor csak reám lövöldöznek,
 Sok nyilakkal annyira eltaglottak,
 Semmi épséget testemben nem hagytak.

Nincs szívemben senkihez reménségem,
 Csontaimban sohol nincs békességem,
 Sok bűneim megemésztének engem,
 Ha kegyelmed elől nem veszen engem.

Alnokságim fejem feljülhalladták,
 Minden tetemimet öszverontották,
 Én szívemet igen elbúsították,
 Ez nyavalyát bűneim reám hozták.

Én Istenem ím mely nyomorult vagyok,
 Éjjel nappal búban, bánatban vagyok,
 Örvendetes napot immár nem várok,
 Azért mindenkoron szomorún járok.

Nincs senki gyógyítója sebeimnek,
 Semmi orvossággal nem kötöztenek,
 Jó barátim engem meggyűlöltenek,
 Minden atyámfiai megvettenek.

Ezek nékem jómot kívánják vala,
 De máj mostan fejemre törnek vala,
 Szembe szépet énnékem szólnak vala,
 De hát megől hálot vettenek vala.

Én ő nékik gonoszt ezért nem szóltam,
 Fenyegetésekét mind elhallgattam,
 Mint egy bárány senkinek nem ártottam,
 Igasságához mindenkor támaszkodtam.

Sokan vélik, hogy én szólni nem tudok,
 Mert nyelvemmel senkit nem rágalmazok,
 Bosszúállást az Istenre halasztok,
 Igaz bírót ő ellenek támasztok.

Segítséget nem várok én senkitől,
 Hanem csak tetőled én istenemtől,
 Téged vetlek mindenkoron paizsul,
 Azért nem félek én az ellenségtől.

Te felelsz meg úristen én érettem,
 Tudod, hogy igazságban törekedtem,
 Noha mástul haragot érdemlettem,
 Otalmamot én tőled reménlettem.

Ha tántorodásom nékem történnék,
 Az ellenségnek én csak csúfja lennék,
 Nagy sok káromlásra ok adattatnék,
 Segélj meg engem hogy ez ne történjék.

Az én ellenségim reám dihödtek,
 Halálomra mert végezést végeztek,
 Ha te elhagysz engemet, ők elvesztnek,
 Az jóért énnékem gonoszt fűzetnek.

Könyörgésemet uram meghallgassad,
 Bűneimet énnekem megbocsássad,
 Hálaadó voltomat hogy hallgassad,
 Ellenségtől lelkemet szabadítsad.

Siess hamar az én segítségemre,
 Az ellenség mert siet életemre,
 Nagy sok tör vagyom én veszedelmemre,
 Azért figyelmezzél segedelmemre.

Szent Dávid írta ezt az Zsoltárkönyben,
 Harmincznyoleczadik szép dicséretében;
 Mikoron bús vala az ő szívében,
 Ezeket éneklé nagy szükségében.

LXXI. PSALMUS

In te Domine speravi etc.

Nótája: *Siess most mihozzánk uram.*

Úristen légy most mivélünk,
Mert sokan támadtanak ellenünk,
Nincsen kihöz az mi fejünket,
Szükségünkben hajtanunk.

Remétségünk, bizodalmunk
Mindenkor csak te voltál oltalmunk,
Azért most is te felségednek
Bátorsággal könyörgünk.

Az te szent fiadért kérünk,
Hogy nekünk paizsunk, légy oltalmunk.
Félelmünkben szárnyaid alatt
Hogy tudjunk megmaradnunk.

Mert megindult ellenségünk,
Végezést végezett mi ellenünk,
Hogy még hírünk se maradjon meg
Ez földön soha nekünk.

Nagy káromlást szól ellenünk,
Pártütést, támadást mond felőlünk,
Bosszúságból mindent ránk kiált,
Az mit nem hallott is tőlünk.

Az mi felnevelt fiaink,
Kebelünkben feltartott magzatink,
Vétségünkre szolgálatunkat
Im lásd mivel fizetik.

Kéméllést nem tesznek rajtunk,
Mind tűzzel, fegyverrel vannak rajtunk,
Elveszteni ügyekeznének,
Hogy nevetessenek rajtunk.

Nagy erős fejedelmeket,
 Ránk támasztottanak nagy urakat,
 Hogy mi rajtunk minden ok nélkül
 Kitöltsék bosszúságokat.

Elvégezték egy tanácsból,
 Hogy kikergessenek országunkból,
 De azt hisszük, hogy nem értették
 Felséged tanácsából.

Meggyűlölt az Isten minket,
 Azt mondják nem szeretsz uram minket,
 Bűneinkért nagy haragodból
 Meg akarsz verni minket.

Ezeket mi mind érdemljük
 Vétkeinket ha előszámláljuk,
 Az bűn ellen nagy haragodat,
 Akarod hogy esmérjük.

Tudjuk az kik vélünk voltak
 Most reánk ugyanazok támadtak,
 De még eddig akaratod ellen
 Nékünk semmit nem ártottak.

Im uram mire jutottunk,
 Vénségünk idején kell búdosnunk,
 Mikor minden édes erőnktől
 Immár megfogyatkoztunk.

Ne hagyj azért vénségünkben,
 Nám soha nem hagytaál szükségünkben,
 Hogy megtessék hatalmasságod
 Nagy erőtlenségünkben.

Elfáradtunk, nem futhatunk,
 Tenéked szükségünkben könyörgünk,
 Bűneinknek érdeme szerint
 Hogy mi ne veretessünk.

Könyörülj immár mirajtunk,
 Lelkünkben kik reád támaszkodtunk,
 Szabadíts meg, ellenségünknek
 Kezébe hogy ne essünk.

Ellenségink eltérjenek,
 Tőled oly igen megrettenjenek,
 Kik lelkünknek gonoszt kívánnak,
 Mind megszegyenültessenek.

Nagy hatalmodat hirdetjük
 Ezért jóvöltodat magasztaljuk,
 Szent nevedet mindenek előtt
 Nagy felszóval dicsérjük.

Ennyi nagy időtől fogva,
 Nem hagyta anyánk méhétől fogva,
 Most sem hagysz el uram, elhittük
 Örök időtől fogva.

Kéméletlen sokszor vertél,
 De hamar esméglén hozzánk tértél;
 Hogy lelkünkben inkább tisztuljunk,
 Tűzbe azért vetöttél.

Örökké nám el nem hagyta,
 Az te szent lelkeddel vigasztaltál,
 Most se hagyj el kegyelmes atyánk
 Ha fiaiddá fogadtál.

Mikoron megszabadulunk,
 Kit immár bizonynyal mi remélnünk,
 Dícséretet, nagy hálaadást
 Mi tenéked éneklünk.

Szent Dávid az Zsoltárkönyben,
 Absolon fia előtt futtában,
 Így könyörge mint írván vagy
 Hetvenegyedik részében.
 Ezeröttszáz hatvanháromban.

CXII. PSALMUS

Beatus vir qui timet Dom.

Bódog az olyan ember ő lelkében,
A ki az Istent hiszi beszédében,
Féli, tiszteli őtet igaz hitben;
Szent Dávid mondja ezt az Zsoltárkönyben.

Ennek mindenkor nagy gyönyörúsége,
Csak ő urában kegyelmes beszéde,
Nincs rettevésben soha az ő szíve,
Mert mindenkoron bízik istenében.

Noha vétkezik tudatlanságából,
Elesik gyakran erőtlenségéből
Nem marad, fölkel hamar az vétekből,
Az úristennek nagy segedelméből.

Ennek ez földön sok jószága leszen,
Bőség, gazdagság ő házánál leszen,
Isten áldása háza népén leszen,
Kevésből néki mindenkor sok leszen.

Dicsérik őtet teljes életében,
Örülnek néki előmenetiben,
Kára nem leszen hírében nevében,
Mellette lesznek nagy tisztességében.

Igen táplálja ő a szegényeket,
Jelesben penig az keresztyéneket,
Senki nem látja az ő szükségeket,
Isten áldása gazdagítja őket.

Cselekedeti csak az Istentől függ,
Gazdagságában fel nem fúalkodik,
Kárvallásában ő nem bosszonkodik,
Hiszi, Istentől hogy csak próbáltatik.

Támad reája sokféle kísértet,
 Sok hamis hírnév, sok gonosz izenet;
 De soha szíve attól meg nem ijed,
 Istenben bízott, semmit nem retteget.

Vígasztalása nagy vagyon szívének,
 Mert erőssége nagy vagyon hitinek,
 Noha reája sokan irigykednek,
 De szándékokban elő nem mehetnek.

Sok nyomorúlnak volt ő táplálója,
 Tudja micsoda az ő hivatalja,
 Háza népére szorgalmatos gondja,
 Hogy szükségeket senki ne mondhassa.

Pusztaságáról ő szentegyházának,
 Nagy szűk voltáról az hű tanítóknak,
 Fő gondot visel, hogy maradékinak
 Mennyekben gyűtsen kincset fiainak.

Az szegényeknek nagy gondját viseli,
 Szomjúhoznia nem hagyja éhezni,
 Istennek akar jó sáfára lenni,
 Csak azért akar mindennel jól tenni.

Parancsolatját Istennek hogy féli,
 Véres verítékkal az kenyeret eszi,
 Marháját adja igazán és veszi,
 Azzal jószágát szaporóvá teszi.

Isten beszéde nála nagy gazdagság,
 Az keves jószág nála nagy sokaság,
 Békével lakás nála nagy uraság,
 De nagy szegénység nála háborúság.

Keresztyénségét hejában nem hányja,
 Az kiben az hit magát kimutatja;
 Hejában való keresztyénnek mondja,
 Kiben gyümölcsét az hit nem mutatja.

Innen megértjük keresztyénségünknek,
 Bizonyos jegyét mi üdvösségünknek,
 Mert az szeretet pecséti hitünknek,
 Az nagy irigység hitetlenségünknek.

Ezeket írta szent Dávid könyvében,
 Száz és tizenkét szép dicsíretiben,
 Hogy a keresztyént megismerd hitiből,
 Kívül peniglen cselekedetiből.

CXXII. PSALMUS

Laetatus sum in his quae dicta etc.

Örül mi szívünk, mikor ezt halljuk,
 Az templomba mégyünk,
 Az Úristennek szent ígését halljuk.

Megállnak lábunk, örök úristen!
 Az te templomodban,
 És tiszta szívvel dicsírünk tégedet.

Áldd meg Úristen az te népedet,
 Kik téged szeretnek,
 Tarts meg közöttünk az gyülekezetet.

Légyen békesség fölséges Isten!
 Anyaszentegyházban;
 Oltalmazz minket minden nyavalyánkban.

Dicsíret néked atya Úristen!
 Az te szent fiaddal,
 És szent lélekkel örökkön örökké.

TINÓDI SEBESTYÉN.

150?—1556.

SZEGEDI VESZEDELEM.

Szertelen vesződelm lám gyakran érközik,
Istennek ostora fejönkön jelönik,
Az kegyötlen pogán rajtunk döhösködik,
Mert az mi életönk lám soha nem jobbodik.

Én beszédöm lészön mast történt dolgokról,
Nagy Szegedön esött szertelen csudákról
Sok terek és magyar ott elhullásokról,
Méltó hogy én írjak szerencse forgásáról.

Buda vára hogy lön Szulimán császáré,
Sok szép kőváarakat vétete az mellé,
Gondolá, hogy egy várat az Tisza mellé
Szépen rakattatna Buda oltalma mellé.

Azt felrakattatá Szeged városában,
Csuda bölcsen rakták minden állatjában,
Kinek mása nincsen, mondják, ez országban,
Élést, álgút sokat szörzete bé az várba.

Sok gazdag áros nép gyöle az városba,
Gazdag harminczadot szörzének városban,
Császárnak sok kincse gyöle tárházába,
Onnat fizettetött hó-pínzt Magyarországbán.

Tisztól mikort adá Héder bék szancsáknak,
Ezer ötszáz ötvenkettőben íranak,
Városban terek csendeszbén lakának,
Semmi félelmek ninc, nagy kedvökre múlatnak.

Jó Tót Mihál régen magabíró vala,
Szeged városának főbírája vala,
Az terek közül ő kiszökött vala,
Mező Döbröczömben szegényül lakik vala.

Az nagy kárvallásán korosként bánkodik,
Mint megtorolhatná? azon gondolkodik,
Nemzete sok fő nép nagy Szegedben lakik,
Kikkel jó hit alatt gyakorta tanácskodik.

Nagy sok számú magyar benne lakik vala,
Csak jó fő halász es hétszáz benne vala,
Kik egy egy terekkel víni mérnek vala,
Mihál mindezekkel magát jól érti vala.

Vala sok jó legén már öszvegyülésben,
Kit hajdúknak mondnak széllel vármegyékben,
Igen igyeköznek menni nagy Szegedbe,
Tót Mihált kívánják hadnagyl ō közikbe.

Sok vitéz hajdúval Nagy Amburús vala,
Királnak Tót Mihál felfogadta vala,
Szegednek várasát hogy kezébe adná,
Az várat megvenné, arra elíg nem volna.

Derék szerént királ ezt hamar megírá,
Aldanai Bernáldnak, hogy gondolna arra;
Magister de Kampó gyüle bé Aradra,
Tót Mihált hívatá urak közé Aradra.

Ez Kampónak öcsese Kis Kampó ott vala,
Véle Bakics Pétör huszárhadnagy vala,
Dóczi Miklós, és jó Dörfi István vala,
Az nagy Horvát Ferencz akkort köztök ott vala.

Tanácsba gyülének, Mihálylyal szóllának,
Róla végezének, mimódon járnának,
Tót Mihály szavába minnyájan bízának,
Szeged vételére gyorsan rá gondolának.

Jó vitéz Tót Mihál hamar felkészüle
Ötezör hajdúval, mind jókkal erede
Becskerেকে felé el-aláerede,
Szent Mátyás estin és napján mind aláméne.

Nagy hertelen éjjel meg vissza-feltére,
 Az nádason, rétön mind el-felcsellege
 Nagy Szegedön alól Tisza mellé ére,
 Becskerekét megszállanak — az terek véle.

Ott éjjel szombaton hamar hírt adának,
 Pártosok Szegedben mind készen valának,
 Hétszáz halász Tiszán mind alászállának,
 Négyszáz vitéz hajdút az parton meghagyának.

Derék seröget ők ott mind általhányának,
 Az négy száz hajdúval Tiszán felszállának,
 Kerítésen belől városba szállának,
 Várasbéliekkal kapura rohanának.

Derék nagy kapuját várasnak felnyiták,
 Az ötezör hajdúk mind bérohanának,
 Nagy sivalkodással várast mind elbamlák,
 Szántalan tereket hajnalban levágának.

Éjjel az terek mind nyúgosznak vala,
 Senkitől félelmök ő nekik nem vala,
 Ugyan egy imegbe nyakaztatnak vala,
 Héder bék az várba ingében szaladt vala.

Im egy vitéz fia ott fogságba esék,
 Egy beslia aga ám ott leváगतék,
 Sok áros fő török akkort megöleték,
 Oly nagy veszedelem tereken ott esék.

Rajta mind az hajdúk nagy vígak valának,
 Az vár kapujára kik választatának,
 Várba rohanának, meg kiváगतának,
 Hete ő közülük ott megnyakaztatának.

Rémölés, nagy sírás mind utczánként vala,
 Az sok holt test széllal ott feköszik vala,
 Két halmot az testben nagyot raktak vala,
 Az sok drága kincsöt széllal takarják vala.

Vitézi lovakat, gazdag szerszámokat,
 Aran forintokat, ezüst oszporákat,
 Drága szkófiákat és patyolatokat,
 Aranyas szablyákat, szép drága bársonyokat.

Posztókat, drágákat, gazdag fosztányokat,
 Szántalan sokféle nagy gazdag árúkat,
 Császárnak nagy summa ezüstét, aranyát,
 Az hajdúk nyerének, szép terek asszonyokat.

Campó hamar juta némóttel, magyarval,
 Látá az hajdúkat oly nagy gazdasággal,
 Tót Mihál forgódik az nagy Amborússal,
 Az sok nyereségöt gyűjtik nagy hamarsággal.

Jól értitük immár isten ajándékát,
 Mely jó szerencsével szereté hajdúkat,
 De ők szertelenül elbízák magokat,
 Mert nem adának erről istennek hálákat.

Oly nagy gonoszságba ők elmerőlének,
 Mert nagy kevélységbe fejönként esének,
 Az rút bujaságban nagy sokan élének,
 Az nagy részegségben rútalmason élének.

Nagy isten igéjét ők bizon nem vevék,
 Jámbor prédikátort várasból kiküldék,
 Istennek jóltöttét ők ezzel fizeték,
 Ily éktelen dolgokon isten megbosszonkodék.

Elvevé hajdúkról irgalmas szömeit,
 Reájok szállítá haragos fegyverit,
 Tőlök mind elvevé adta nyereségit,
 Magokat elveszté, mint olyan ellenségit.

Rendszerént halljátok nagy veszedelmöket,
 S ő fő hadnagyoknak meg vakúlt szüvöket,
 Semminek alíták ők az terekeket,
 Senkitől nem félnek, hajtanak sok szép ökröket.

Vígan köteztetnek ökröket, juhokat,
 Naponként ők várják az királynak hadát,
 Hogy ökmegvehetnék nagy Szegednek várát,
 Nagy vígan ők iszják Baronya, Somogy borát.

Sőt az vitéz Horvát Ferencz mondja vala:
 „Jobb volna, hogy ez had innét kiszállana,
 Ez szép nyereséggel fél felé állana,
 Mert ez nyert tisztesség mast igaz elég volna!

Terek dolgát értem, hogy ők sem alusznak,
 Enne nagy kárvallást ők el sem hallgatnak,
 Ha mind elvesznek es, ütetlen nem hagynak,
 Császár nagy kárjért ők nagy bosszút állanak.

Im egy jeles fogoly terek es ezt mondja:
 Az hatalmas császár, mely nagy kárt itt valla,
 Zsebéből, ládájából várát rakattatta,
 Ez nagy vesződelmet eddég ő meghallotta.

Császár ez szép várát bizon megsegélli,
 Hanemha soholt egy szolgáját sem leli,
 Jobb néktek magyarok! ezzel elébb lépni,
 Mert félök én azon kezdtök mind itt elveszni.

Ott ez beszédöket mind semminek vélék
 Az császár erejét egy csöppné sem félék,
 Öket megvernie, lehetetlennek vélék,
 Nándor Fejérvárig menjönk, ők azt beszéllék.

Renddel seregekkel mezőre szállának,
 Tizenkettőd napon ők megmonstrálának,
 Csak strázsájok sincsen, még el-bészállának,
 Mind levetközének, ők övének, ivának.

Vígasságok hamar tőlök távozanak,
 Mert egy óra múlván pásztorok béfutának,
 Szántalan tereket az mezőn mondának:
 Ezt hallván magyarok, igen megbódulának.

Mikor jó Budában hírt hallottak volna,
 Hogy Szegedben ily nagy veszedelem volna,
 Kiből az császárnak nagy sok kára volna,
 Budai beglerbék jó Ali basa vala.

Azon megbúsula, hamar elírata,
 Béköknek, vajdáknak, az sok tisztartóknak,
 Szondába az várba, és az Esztergamba,
 Simontornyába, Pécsbe, Székös Fejérvárba.

Derék szép táborral nagy hamar indúla,
 Az föld népében es ő mellé vött vala,
 Még az ráczokban es ott véle sok vala,
 Az szegedi mezőre mikor jutott vala.

Kaszon basának es elíratott vala,
 Becsét, Becskerekét akkort bírja vala,
 Ki nyolczszáz lovaggal, széppel, készült vala,
 De az viadalra ő el sem jutott vala.

Imé, Ali basa, táborát járata,
 Az álló seregbe köznépet állata,
 Hátul szekereket két renddel járata,
 Puskás jancsárokat azok közé állata.

Vitézőket szárnyul két felől állata,
 Császárnak három zászlóját lobogtatá,
 Tizenkét taraszkját eleibe vonyatá,
 Mindent megtaníta, és igen bátoríta.

Immár az magyarok Szegedben hogy hallák,
 Hogy az terekek őket ott készen várnák,
 Ők az város végre hamar kiszállának,
 Semmi szertartás nincs, hadnagyok búsultanak.

Terekek az várban hogy ezt megértötték,
 Hogy az segítségre terekek érkeztek;
 Sok taraszkot magyarokra kisütének,
 Ugyan kedvök ellen messze el-kimenének,

Az terek immár nem messze valának,
 Hadnagyok forgódnak, rendet állatának,
 Királ zászlója alá sokan állának,
 Háromszáz fegyverös ott melléköl állának.

Taraszkot csak kettőt elövonatának,
 Huszárok, vitézők két szárnyul állának,
 Ott az könnyű hajdúk zászló után vannak,
 Mind kétfelől Jézust és Alláht kiáltanak.

Ez ő víg voltokat terek hogy láták,
 Kétfelől szekeret előjáratának,
 Az álló seregöt mind környülfogták,
 Puskás jancsárokat szekerek közt állaták.

Magyarok es álló seregöt meghagyák,
 Az szárnya mind két fél öszveroppanának,
 Nagy erős viadalt akkora tartának,
 Ott jelös terek nagy sokan elhullanak.

Nagy sok dob, trombiták oly igen harsagnak,
 Nagy rettenetösen üvöltnek, kiáltnak,
 Nagy szép festett lovak az mezőn jargalnak,
 Kikről fő terek elestek, megholtanak.

Az viadal köztök ám ott meglassódék,
 Álló seregekhöz két fél takarodék,
 Jézust, Alláht meg másodsor üvöltének,
 Mind kétfelől hamar taraszkokból lüvének.

Gyorsán nagy vakmerőn öszveroppanának,
 Nagy erős viadalt akkor es tartának,
 Szekereket magyarok meg nem bonthaták,
 Mert taraszok, puskákából, sok golyóbist szórának.

Igen hullnak, vesznek, szegín körösztényök,
 Királ zászlójára tizenhat terek
 Választattak vala, levágnák, vesztenék,
 Az zászlót levágák, zászlótartót megölek.

Zászló elesését magyarok megláták,
 Utoljáró huszárok megfutamának,
 Vélik vala elől, hogy mind elhullottak,
 Elől kik valának, azok es futamának.

El-fel Tisza mellett igen sietének,
 Terekektől messze ők sem űzetének,
 Négyezer hajdút ott megkörmöközének,
 Kit nagy viadallal terek megölelének.

Gyűjték az testöket, halmokat rakának,
 Magyarok fő népek mind elszaladának,
 Kéve nádon Tiszán sokan általúszának,
 De sok szántalan nép az vízbe burúlának.

Öték meg az várast terek hertelen,
 Ott az bennvalókat levágák szertelen,
 Az ifjót elrablák, küldék alá vízen,
 Ötezör orrot, sok zászlót császárnak jelen.

De lám nagy ohítás, sírás köztök vala,
 Noha az sok kincsöt visszanyerték vala,
 De szántalan fő terek ott veszött vala,
 Kiket az terek igen siratnak vala.

Ezt es hallgassátok, mondok több csudákat,
 Viadal előtt harmad nap lött dolgokat,
 Négyszázan az hajdúk öszeüték magokat,
 Nagy Bálint hadnagyok, hogy űzenek csatákat.

Társa Terek Péter, ők elindúlának,
 Senki kérésével ők sem gondolának,
 Az mezen el-alá mikoron jutának,
 Neves Martonosnál szerencsét találának.

De lám Kaszon basa Becskerekben vala,
 Ali basa levelét hogy látta vala,
 Nyolczszáz jelös néppel nagy széppel indula,
 Hogy az viadalra Szegeddé eljuthatna.

Ez Martonoshoz ő mikor közel jufa,
 Az négyszáz hajdúval ott egybetalála:
 Az hajdúk nagy szépen rendbe állnak vala,
 Látá Kaszon basa, népit rendbe állatá.

Igen víg mind két fél, öszveszodúlának,
 Nagy erős viadalt mindkét fél tartának,
 Hajdúk jó legínyök, nagy könnyen forgódnak,
 Kik miatt terek mely nagy sokan hullának.

„No hozzá! no hozzá!“ hajdúk mondják vala,
 Reménsége Kaszonnak már ott nem vala,
 Mert java népében sok elhullott vala,
 Lovát ott megölek, sebben haza indúla.

Tőn ő nagy siralmat vitézi halálán,
 Igen bosszonkodék nagy szégyenvallásán,
 Nem lehetött rajta Szeged viadalján,
 Hajdúk hálát adnak istennek nagy jóvoltán.

Ott két szekeret fejekkel megrakának,
 Szép gazdag morhákkal ők megrakodának,
 Szeged felé kevélyen elindulának,
 Szeged-végön alól az fúzesbe jutának.

Róla gondolának, magok bémutassák,
 Nem tudják az várust, hogy terek bírják,
 Nagy Bálint hadnagynak ezt ne hogy megsúgák,
 Magyarok elvesztek, az terek forgódnak.

Imé, nágy szép szóval mondja az hajdúknak,
 Hogy az nyereséggel Tiszán elúszjanak,
 Az fajtalan hajdúk reá haragvának:
 „Lám az pesti lélök megijedt!“ ott mondának.

Terek azomban ott megzendülének,
 El-kirohanának, fegyverre kelének,
 Nagy erős viadalt hajdúkkal kezdének,
 Hajdúk egyen, ketten mind kezökön veszének.

Vitéz jó nagy Bálint csak huszad magával,
Tiszán általúsza, igen nagy bánatval,
Az terek valának nagy vígasságval,
Azért ők valának közzölök nagy károkval.

Vannak jelös dolgok írva krónikában,
Kik pogán miatt történtek ez országban,
De hasonlót ehhez nem lelök írásban:
Azért méltó írnom az derék krónikába.

Ez lön magyar népnek jelös veszedelme,
Az teröknek es egyenlő vesződélme,
Jóllehet szám szerént ott több magyar vesze,
De fő nép terekben nagy sokkal ott több vesze.

Oh ti balgatagok, hajdúk kik ti vattok,
Esztökbe vegyétök, mit mast néktök mondok:
Szível, könnyőségvel jó vitézők vattok,
De hadakozásban igen bolondok vattok.

Rendtartás jó nincsen hadakozástokban,
Hitötök semmi nincs az Krisztus Jézusban,
Vagyon reménségtök csak fajtalanságban,
Az rút részögségben, az kevés bujaságban.

Vannak nyelvetökben nagy rútalmas szitkok,
Mind testét, mind lelkét pestinek mondjátok,
Lovag vitézőket gyakran csúfoljátok,
Köztetök egymást kurta szelletnek híjjátok.

Nagy isten ígését, kérlek, hallgassátok,
Próféták módjára ti hadakozjatok,
Fejedelmetökhöz hívön hallgassatok,
Hadnagyokat pesti lélöknek ne mondjátok.

Dúlást, sok kóborlást ti hátra hagyjatok,
Tisztaságban, józanságban maradjatok,
Csak az egy istenben jámborul bízzatok,
Minden igyetekben nyereséggel járhattok.

Ezt ha eszötökben, hajdúk, nem tartjátok,
 Szidalmasságtokat hátra sem hagyjátok,
 Ti az pesti lelkektől mind elhordattok,
 Mint szegedi mezőn, ti gyakran levágattok.

Magát jelentötte versnek kezdesében
 Az ki szerzé, vagyon oly mint fél kedvében,
 Kassában Seböstyén nagy bőjt közepiben,
 Írá ezör ötszáz ötvenkét esztendőben.

TAR BENEDEK

1541.

HÁZASSÁGRUL VALÓ DÍCSÍRET.

Az Jázon éneke nótájára.

Bölesnek ő mondási nekünk azt jelentik,
 Hogy minden kazdagság atyátul hagyaték,
 De az jó házastárs istentől adaték
 És minden illetök nekik megáldaték.

Ez világnak semmi ő nagy kazdagsága,
 Kinek házánál nincs jámbor házastársa;
 Nincsen nyúgodalma és nagy nyájassága,
 Nincs baráti között semmi vígassága.

Nagy dícsíretet vall ki azt megnyerheti,
 Jelesben istentől hitből ha kérendi,
 Jámborok tanácsát hogyha követendi,
 Idvösséges leszen nyilván ő íleti.

Ember, házastársot ha keressz magadnak,
 Kérlek reá gondolj, alítson urának;
 Ne örülj hazának se kazdagságának,
 Mert ő végre téged állyt szamarának.

Dicsíretes leszen, ki hasonlót véssen,
Csak jámbor nemzetből, bátor szegén légyen,
És véle jámborul egyességben iljen,
Kazdagsága néki nagy búséggel lészen.

Ím jól látjuk mostan kedves az kazdagság.
Jelesben te nálad oh bolond ifjuság,
Mert semminek tetszék fogyatkozott aggság,
Az aggot elveszed, hogy lehess uraság.

Csuda szép íletek egyes madaraknak
És vadon erdőben járó szép vadaknak,
Kiki mind hasonlót keres ő magának,
Publikán nem vészi baglyot ő társának.

Tudjátok úgy illik ifjú aggal öszve
Mint az íkes sólyom az bagoly físzkébe,
És íltek akkor leszen egyességben,
Mikor il báránynyal farkas békességben.

Vigyétek esztökbe ifjak magatokat,
És úgy tanítsátok házas társotokat,
Gyakran üsse nékik sompálcza hátokat,
Hogy ők ne jargalják csak az piaczatokat.

Sietnek öltözni, piacra ha mennek,
Alá-fel ólálnak, ifjakat szemlélnek,
Szöm-hunyorgatással túlök jegyet vesznek,
Kiből örök szégyent magoknak ők lelnek.

Ti reátok ifjak én semmit nem szólok
Mert regulátokban tudjátok én vagyok,
Minden álnokságnak kútfeje ti vagytok,
Azon okoskodtok ahol mit kaphattok.

Ha reggel felkeltök íkessen öltöztök,
Szép öltözetekben igen dicsekedtek
Gyakran ti egymás közt lakodalmat tesztek,
Nagy bűvön költötök, de semmit nem leltek.

Abbul igen fíltlek, hogy tí megcsalattok,
 Mert nyájasságtokban tü hátra sem hagytok,
 Ihagtok-vihagtok piaczra ha mentek,
 Az gonosz ifjaknak bünre okot adtok.

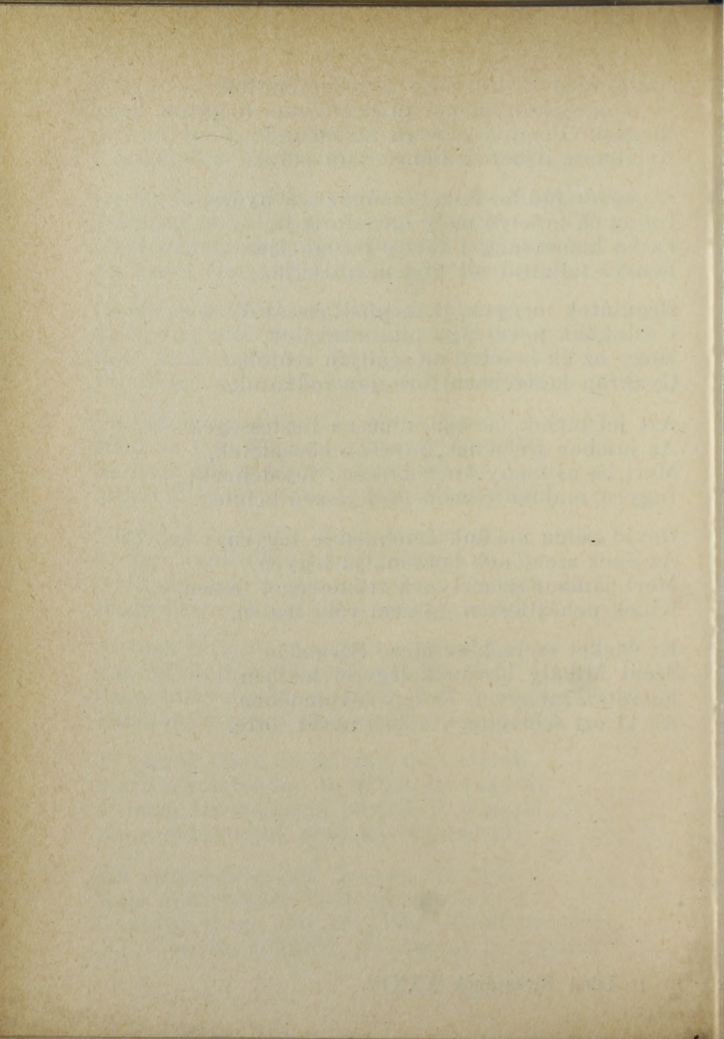
Az kövér lúd ha felkél ő sűgár szárnyára,
 Ím az éh keselyő mely igen forogja,
 És ha hamarsággal földre lerúghatja,
 Fényes tollaitul ott ütet megfosztja.

Regulátok menyek, ti meghallgassátok, —
 Uratoknak nevét úgy oltalmaztátok,
 Hogy az éh keselyő ne szálljon reátok,
 Gyakran kezetekben forogjon rokkátok.

Azt jól látjuk mostan, nincsen tisztességek
 Az jámbor fírjeknek, nincsen böcsületek,
 Mert az uj menyeknek nincsen fejedelmek;
 Ingyen majdan Simon biró leszen benne.

Rövid példa nekünk értelmemre legyen,
 Az ének-szerzőnek bocsánatja legyen,
 Mert jámbor személynek tisztességet teszen,
 Kinek nehéz leszen, hiszem róla teszen.

Ez éneket szerzék az Mező Szegedön
 Szent Mihály havának legelső hetiben,
 Ezeröttszáznegyven és egy esztendőben,
 Az ki ezt szerzette, versben nevét tötte.

THEOPHANIA

AZAZ: ISTENI MEGJELENÉS

ÚJ ÉS IGEN SZÉP COMOEDIA A MI ELSŐ
ATYÁINKNAK ÁLLAPOTTYÁRÓL, ÉS AZ
EMBERI TISZTEKNEK RENDELÉSÉRŐL
AVAGY GRÁDICSÁRÓL

SZEGEDI LÓRINTZ ÁLTAL

DEBRECEMBE
NYOMTATTATOTT KOMLÓS ANDRÁS ÁLTAL
1575

THEOPHANIA

ANNALETS THEOLOGICI

INSTITUTIONIS THEOLOGICAE
ET SEMINARII
LUTHERICAE
IN
HAMBURGO

ANNO 1811

MDCCCXII

Az Nagyságos Báthori Miklósnak: Az Római Maximilián császárnak és királynak Tanácsának És Birájának: Szatmár és Szabolcs Vármegyének örök Ispánjának. És az Ur lelkétül megszenteltetett házas társának az Nagyságos Losonczy Frusinának, mint kegyelmes Asszonyomnak, kíván az Atya Istentől az Jesus Christus által igasságra vezérlő és megszentelő Szent Lelket.

Ez három dolog Nagyságos Uram gyakran szokott engemet gondolatim között szívemben megkeseríteni és könnyhullatásokra indítania.

1. Első: Látván az jelen való üdőben, hogy minden rendek közt ilyen nagy változás vagy, gyűlölség, visszavonás, és az békételenség naponként elárad.

Igen ritkán találhatik már mostan ki csak gondolatiban említse is az régi szent atyáinknak állapotját, nem hogy őket életekben követni igyekeznék, kinek életeknek rendi mint egy megírott táblából, az jelen való Comoediából, kit nagyságtoknak igen örömet ajánlok: megmutattatik. Báron hogy igazán szólott az Isten lelke ez mostani világnak természetiről.

2. Tmoth. 3. 2. Per: 3.

2. Másod: az Saracenusoknak birodalmokban való öregbölések jószágokban és gazdagságokban való felfuvalkodások, kik az mint

Jer: 12. szól, az Isten plántálása után gyüke-
ret neveltek és naponként gyümölcsöket ő
hasznokra. Az keresztyénségnek penig pusz-
tolásokra és romlásokra teremtenek.

Bizonyyára igen terhes minékünk emberek-
nek, hogy az Isten ezeknek szolgálatjával él az
kegyelem édenyinek sanyargatásában: mint az
igaz bíró az hóhérnak él gyakran szolgálatjá-
val. Azért mondja Joel: 2. a hütötleneknek se-
regét Isten táborának, kik az Isten parancso-
latját teljesítik, azt mondja.

Zach: 6. az ő látásában azt mondja, hogy két
érczhegy közzül kell ki jöni az pogánságnak,
kik az Istennek eleiben állván még azt is, hogy
hova induljanak és hova menjenek, megtuda-
kozzák: és Isten tanácsát követik. Gyakran
megkésérti még az kegyelemnek édenit is ez-
féle gondolat. Mint az Dávid és az Jeremiás
gyakran sirván, Istennek erről panaszolko-
tak. De ugyan ottan Jeremiásnál 9. részében
megfejtí okát ennek az Isten lelke Hosea: 13.
adok úgy mond tenéked királt az én búsulá-
somban és az én haragomban el veszem tőled,
Isa: 3. Adok nekik gyermek fejedelmeket, és
állhatatlanok ő rajtok uralkodnak.

3. Harmad: ki ez is nem kevésbé keserget,
hogy elgondolván és tekintvén ez földnek szí-
nén sehohol nem láthatunk immár az igaz ma-
gyar nemzetből és vérből való királt, és közön-
séges országnak fejedelmét sőt még azoknak
utánnunk való unokáinkban czomotatunkban
sem kezdenk látni. Igen nagy jele az Isten bú-
sult haragjának és ez nyomorult országnak

veszedelmének, ki mint egy hitván köntös sok részre osztatott és el szagattatott.

Szintén ugyan cselekedik Isten velünk, mint az Sidóságval, kiknek minden birodalmokat elvövé és idegen fejedelmeket rendele közikben. Innen vőnek eredetet az Babiloniak, az Asiriiak, és Maczedóniai, és Római monarchiák. Kiről Dániel: 2. 7. részében. Zach. 6. bőségvel tanyít.

Nincsen kétségem, hogy velem egyetemben ez féle gondolat sok hiveket meg ne fárasszon. De hallván egy néhány keresztyén fő uraknak az ő Isteni félelmeket, Isten igéjéhez való buzgó szereteteket és ájtatos gondviselő dajkálkodásokat, sőt az jelen való nyavalyáknak hálaadásával, békességgel való tűréseket: megvigasztaltatom sok képpen. Kik közül főképpen nagyságtok vagyon dicséretes emlékezetben. Továbbá Telegdi Miklós uram, ki sokképpen való szeretetét megmutatta az Ecclesiához való jó dajkálkodásban. Nagy reménséget mutat maga felőle az én uram és Patronusom is Warkócz Miklós ő nagysága: minden jószágos dolgokban, lelkiekben és az külső tisztességnek viselésében.

Méltó dicséretre és keresztyéni emlékezetre Csáki Dénes uram is ő Ngy. kibén ugyan azon jószágok félnenek.

Innét azért veszek magamnak nem kevés vigasztalást, hogy az kegyelmes Isten megmarasztott Patronusokat és gazdákat, kik Christusnak és az ő anyá szent Egyházának nagy örömet szállást adnak, és az Isten igéretit

megteljesítik. Esaie 49: Az királyok, ugymond, lesznek az tü gondviselötök, és a királné asszonyok az tü dajkátok. Leg nagyobb dicséretre méltó, melly nagy hálaadásval és békességes szenvedésvel túri nagyságod az jelen való Isten látogatását és próbáját mind asszonyomval egyetemben, ő nagyságával, ki nagy sokszor az nagyságod fájdmát örömesben magára vötte volna, hogy nem mint olyan keserűségvel az nagyságod fájdmát nézte volna. Mert az Istenfélő házasoknak nyavalyájok és gyötrelmek mindenben e világon köz.

Annak okáiért akarám ez kis könyvecskét nagyságtok neve alatt ki bocsátanom, hogy lenne nagyságtoknak mivel mulatni, és ez mostani próbában vigasztalni életét, és hitit bátorítani: Tudom hogy nagyságtok régen az Isten könyvéből megértette és teljes hűtvel meg hitte, hogy sem történetből, szerencséből avagy penig az mint szoktak szólni gonosz órátul ne legyen. Hanem minden Isteni Decretomból és tanácsból legyenek meg végezendők és meg teljesedendők.

Nagy erőssége ennek Christus Matth: 10. holott azt mondja, hogy az tü fejeteknek haja száalai számlálván vadnak: Sőt azt mondja, egy verebecske le nem esik az földre Isten engedelme nélkül. Mi lehet azért kissebb, mint az mi hajunk szála, mellyre mind azáltal ilyen nagy szorgalmatos gondja vagyon Istennek. Az szent Pál Act: 17. azt mondja, hogy még mozdulásunk is ő benne legyen, ő benne élünk úgy mond, mozdulunk, és vagyunk.

Dávid Psal: 32. Az ki renddel az embereknek szívét formálta, az érti és rendeli az embereknek minden cselekedetinek végét.

Dávid 45. Én vagyok az Jehova és nem más, ki az világosságot és az setőséget formálom, békességet és háborúságot adok.

Samuel 1. Reg: 2: Az Jehova öl meg és ugyan azon elevenit is meg.

Illyen irásokval szükség leg először és fő képpen Nagyságodnak magát vigasztalni és bátorítani, hogy nem valami történetből a próba sem külső emberektől, hanem tulajdon Istennek látogatása. Sőt ugyan dicséretre és emlékezetre méltó dolognak itélem Nagyságodban, hogy illyen nagy fájdalomban és keserves kínban még ingyen külső emberre sem nehézlett Nagyságod nem hogy bosszú állásból kemény büntetés alá Nagyságod vette volna.

Sőt kik annak ártalmára igyekeztek volna is tilalma és oltalma volt Nagyságod, Az Istennek megszentelő lelke vagyon Nagyságoddal ki ezeket cselekedti. Minden hizelkedés nélkül mondom, hogy ritkán vagyon mostan illyen fejedelem, és nagy sok közzül válik egy ki az Isten ostorát illyen békességes lelkével tűrje és minden boszúság nélkül szenvedje.

Az Jonás is mikoron az hajóból az kormányosoktul és hajósoktul az tengerre ki vettetett volna, nem tulajdonitá az embereknek, hanem azt mondá, Isten te vetél engemet az mélséges tengernek szívében és minden örvéni az víznek körül vőnek engemet.

Az hegyeknek és halmoknak alsó gyökerére

vetél engemet, de fel vül engemet és fel emelz és nem engeded az én életemet magrothadni az Czet hálnak gyomrában.

Dávid és 2. Reg: 16. Illyen módon felel, mikoron az királi országából fiátul Absolontul ki üzettetéek Semej utában az királyt szidalmazza vala, kiért Abissaj megölni akarja vala: Azt mondja Dávid is Ne bánzátok had szidalmazzon, mert az Isten paranczolta neki, Isten nyitotta meg az ő száját, hogy engemet szidalmazzon.

Az Christus is a mi édes megváltónk Matth: 26. megtiltja szent Pétert és a töb tanitvánit hogy Judás és az Caiphas seregére ne támadjanak, kik akarják Christust megkötozni és halálra vinni.

Nem kevesebbe való vigasztalás ez is, hogy az Isten mint az édes Attya, mindenkor gyakrabban szokta az ő fiait hogy nem mint az idegeneket és mostohákat látogatni és ostorozni, hogy nagyobb szeretetet azokhoz megmutassa és megjelenze, ugy mint örökké való jókra és örökségre választott fiakhoz.

Az mi képpen a szent Péter megtanyit, az Isten házatul vagyon első kezdeti az Isten itéletinek.

Salomon Prou: 3. az kit a Jehova szeret, meg fedd és meg ver.

Pál Apostol Hébr: 12. minden fiát az Isten kit választott megostorozza, például vagyon erre az Istennek mind két testamentoma.

Miképpen az mi első szüleinknek állapotjok ugyan ezent mutatja.

Noénak, Ábrahámnak, Jacobnak, Josephnek, minden históriái, Moysesnek, Dávidnak, Josaphatnak, Isaiásnak, és Jeremiásnak azon rendek mutattatnak meg az új Testamentomból is.

Nagy öröm azért lélekben az hiveknek mikoron az külső ember gyötrettetik atyai látogatásból és kegyelemből, hogy e világgal el ne vesszen és el ne kárhozzék.

Jóllehet külömb külömb rendet és módot követ Isten az büntetésben. Mint Tobiást megvakítá, Dávidot királi székiből leveté, Illyés Prophétát búdosóvá teszi, Josephet atyafiaival pogánoknak eladatja, ó kutba és tömlöczre hánatja, Jób szent atyát édes magzatitul és minden jószágitul megfoztja, és testében keserves betegségekkel megveri és megostorozza. Az melly ostoni Istennek emberektül gonoszoknak láttatnak. Isten atyai kegyelemből az kegyelem edininek javokra és hasznokra czelekedí a mint szent Pál mondja: Az válaztattaknak minden javokra vadnak.

Oka azért hogy még az régi szentek is mindenkoron az nyomoruságnak és külső fájdalomnak szenvedésében magokat Isten lelke által bátorítottak és vigasztaltak. Mellyekkel az Dávid király könyvei teljeseek, Psal: 94. azt mondja.

Az én gyötrelmimnek és fájdalimnak sokaságával belől az te vigasztalásid Isten örömet szerzettek az én lelkemnek. Ugyan azon Dávid Psal: 4. Az én fájdalimnak idején bőséges örömet szerzettél énnekem.

Jób is 5. azt mondja, Bódog az fi fiú, kit az

Isten meglátogat. Hogy azért én is Nagyságodnak az én rendem és tiztem szerént vigasztalásra legyen, ítélem nem méltatlan dolognak lenni, ez kisdéd könyvecskét is Nagyságod neve alatt közönséges olvasásra kiboczátanom.

És ha Nagyságtoknak jó akaratja ki nyomtatom, hogy legyen Nagyságtoknak mivel bánatját elmulatni és lelket vigasztalni, kiben az mi első atyáinknak állapotjok és az emberi rendeknek rendelése igen szépen mint egy tükörből kitetzenek.

Kérem azért Nagyságtokat, hogy vegye Nagyságtok jó néven ez mostani kisdéd munkáságotat. Rövid nap ha az kegyelmes Isten életemet meghoszabbítja nagyobb dolognak megmagyarázatjában is munkálkodom, abból is nem hagyom Nagyságtokat részetlenné lenni.

Isten éltesse Nagyságtokat és látogassa minden jovaival;

Amen.

L: Sz.

**COMMENDACIUNCULA BREVIS
COMOEDIAE.**

*Ha ki rövideden akarsz Comoediát, íme,
Olvadni neked nagy szeretettel agyuk.
Megiratik ebben atyáink állapotya bőséggel
Éva anyáknak is nagy keserű élete,
Megtanulhadd ebből régi rendét életünknek,
Ábelnek szépen irván vagyon élete.
Végy erkölcsre való példát Sethnek életéről,
Ábelnek gyakran kézzel utát tapogasd.
Munkánkért egyebet nem kérünk, csak jó beszédet,
Ha mi vétek benne, azt tudd bocsánásra legyen.
Ámen.*

THEOPHANIA

AZAZ: ISTENI MEGJELÉNÉS

ÚJ ÉS IGEN SZÉP COMOEDIA A MI ELSŐ
ATYÁINKNAK ÁLLAPOTTYÁRÓL, ÉS AZ
EMBERI TISZTEKNEK RENDELÉSÉRŐL
AVAGY GRÁDICSÁRÓL

PROLOGUS.

Tiszteletes és böcsületes férfiak, bölcseséggel, tudománnyal, és minden jámborsággal ékesítettek, hiv Prédikátorok, és mindenkoron böcsületes tanyító Mesterek, és mindnyájan, kik ide az mi beszédünk hallgatni idejöttetek és a mi gyülekezetünket jelen való voltotokkal megakartátok ékesíteni, kegyelmeteknek mint urunknak, öregbünknek és szerelmes szüleinknek, idvösséget kérünk. És könyörgünk az egy Jézusnak nevében, hogy minket, kik ez mai napon ide ez helyre gyültünk, az ő kegyelmes kezével oltalmazzon, tartson és bátorítson: Adjon békességet az hatalmas Isten az ő anyaszentegyházának, az Scholát és egész községet az ő szent nevének dicséretiben tartsa meg és nevelje. Valakik kedig az Istennek szent gyülekezetinek ártani akarnának, és a szegény együgyü községet megháborítani, rontsa meg az élő Isten minden igyeközetöket. De hallja meg ti kegyelmetek, mi legyen oka,

hogy mi mostan ti kegyelmetek eleiben jötünk, és jól eszetekben vegyétek. Az mi gyülekezetünk Comoediát akar ágálni, kinek neve Theophania, azaz: Isteni megjelenés, mert ebben megjelenik az Atya Isten az elesés után az mi első atyáinknak, és kegyelmes és atyai beszédekkel vigasztalja őket, és oktatja őket az megígért magra, az Jézus Krisztusra: Minden ember azért erre szive szerént hallgasson, imé majd megmondják, summája is mi legyen.

ARGUMENTUM COMOEDIAE.

Éva első anyánk siratja zokogván ő magában az ő bűnöt, hogy első oka és indítója volt az bűnnek, Istennek haragjának, az örök kárhozatnak és minden gonoszságnak főoka, kútfeje és gyújtója: Minek előtte az ő férje, Ádám, az mezőre menne, őtet vigasztalja és Istennek igiretivel bátorítja. Továbbá miérthogy harmadnap mulván ünnep legyen, hogy az ő fiait megmosogassa, és hogy megfiritse, megparancsolja; míg az anya azt megcselekednie, Kain az ő anyjának keserűségét két annyivá teszi. Engedetlen, sem Istentül, sem emberektül nem fél, nem akar megmosódni, az öcsöit halállal fenyegeti. Azonközben míg Éva a több fiait mosogatná: eljőve az élő Isten az angyalokkal egyetemben. Ábel és Set megtisztultanak, és várják az élő Istent nagy örömmel, Kain kedig rusnya és undok lévén, elröjtezik az szénában. Bemene az Úr Isten és ez isteni félelmet igen dicséri benne, és hogy az ünnep-

napra magokat szépen készítötték; kérdezi az gyermekeket, az felelet tetszik az Istennek. Parancsolá, hogy előhináják Kaint, ki értetlenül Istennek, teremőjének, felele, annak okáért Kaint az öcseinek szolgájává tevé, és az emberi életnek és tisztnek rendit és grádicsát csinálá, az szent igéjének hirdetését Ábelnek ajánlá. Az községnek gondjaviselését Setnek birtokában adá, legutólszor minden hiv keresztényeknek Isten az ő sgítségét ajánlá.

Évát vigasztalja és mennyországban atyához megtér: Ez summája, tisztelendő uraim, az Comoediának.

ACTUS PRIMI SCENA PRIMA.

ÉVA. Oh én szegény megnyomorodott és elveszett asszoni állat, melly nagy siralomban hozám az enimeket, és az egész emberi nemzetet elvesztém. Oh kegyelmes Isten, hova bujjak előtted, mert az pokolbeli ördög az ő ékes hazugságával engemet megesala! Vajha az álnok kigyónak ő álnokságát tudtam volna, soha én meg nem csalattam volna. Szép vala innen kívül, mint az szép páva, de az ördög az éha. De utoljutván mostan az én tulajdon kárainmal méltó keserűségöket szenvedek. Jaj Úr Isten, melly szép beszédekkel szól vala énnékem az kigyó, hogy mind igaznak mondtad volna és jóakarónak, és ingyen sem tudtam volna avagy csak vélni is, hogy az kigyónak bőre alatt lappangjon az ellenség. Minden állatoknál énnékem az kigyó kedvesb vala, és semmit

ettől nem tartottam úgy, mint ártatlantul. Jaj ó csalárd Beliál ördög, iné megesmerteted magadat az én kárommal, az én uramnak veritékes munkájával, utánnam való sok fiaimnak fájdalmával. Vajha tudtam volna, hogy az álnok Beliál szól az kigyónak bűréből, bizonynyával álnok és ez undok ördög énvélem el nem hitethette volna, hogy még csak számhoz is az almában vittem volna, ki énnékem elveszendő jónak és gonosznak tudományát hozá. Én boldond asszoniállat, aranynak és ezüstnek vélem vala az kigyónak szép beszédét, de elveszte az álnok. Igen ritkán kell az lány beszédnek hinni, mert csalárdság vagyon, higgyed, az farka alatt. Én együgyü és igazbeszédü lévén, ugyanezent remélem vala másról is. Így szól vala énnékem az álnok ellenség: Kérlek ne higgyétek, hogy az Isten ilyen nemes fának gyümölcsét titúletek megtiltotta volna, hogy csak kicsint sem ehetnétek ebből. Keserül[1]ek szerelmesim, hogy ilyen tudatlanok vattok, és Istennek parancsolatját nem értitek igazán, az élő Istennek is bosszúságot tesztek. Bizonságul hozom az menbeli Istent, hogy ez szép és gyönyörűséges fának gyümölcsében az melly nap eenditek, az ti elméteknek szeme mindjárt megnyilatkoztatnak: Istenhöz hasonlatosok lesztek, mindeneiket, jókat és gonoszokat tudtok, jövendőt, mulandót érthettek. Ilyen nagy jószágok vadnak, Éva, ez fának megételében és ennél is nagyobbak, kiket nyelvvel az ember elő nem számlálhat. S vagy micsoda halál követköznék ilyen szép gyümölcsnek megételéből. Lát-

szik ugyan, hogy nem tudod, micsoda az jó. Miért hogy Isten ilyen nagy szépen terem- tette ezt a fát? Avagy nem az ti ételtekre? Mert az angyalok nem esznek ebből, és az Isten is nem szűkölködik ennélkül. Csak csudálko- zom, hová néz asszoni állat, mindenek tiérötte- tek csináltattak. Továbbá bolondság csak gon- dolni is, hogy az Isten minden fának gyümöl- csét, ki itt az kertben vagyon, nektek meg- engedte, és ez szépségű fának gyümölcsét tőletek megtiltotta volna, azt hidd csak Éva: avagy micsoda jel volna ez? Ezenképpen titöket Isten utálna, maga az Isten tellyes sze- retet, és titöket, kiket teremtett, igen szeret. Azért, nénénkasszony, jobb, ha eszel. Ha Isten- nek ollý szándéka lött volna is, más fát tiltott volna meg. Illyen szép és himes beszédekkel szól vala énnékem az kigyó, kiben ki vélhet- néje, hogy csalárdság vagyon. De imé mostan kóstolom meg: Jaj az én utánnam valóknak. Jaj, mely nehéz igát hordozok az én nyomo- rult vállaimon; megemészt az keserű bánat, si- ralom és könnyhullatás, elszáradtam és eleped- tem: tellyes minden testem az ördögnek mér- geivel. Jaj hová legyek, Istenem, Istentül el- távozott elmém álnokságot gondol, az sátán- nak mérges nilai mind énbennem vadnak, vala- hova forditom orcámat, mind siralom és keserű- ség; minden életem epénél és méregnél kese- rűbb, véres veriték, háboruság, fájdalom és ha- lál mind környülem forognak. De jaj veszék, ez mind nehez énnékem, az igaz Istennek a haragja, mellyet én meggondolván ollý ször-

nyúképpen keseredem, hogy legkissebbik keserűségemnél is könnyebb az halál. Ahá szegény Éva, mostan bölcselködél, ki a sátánnak csalárdságával bölcselködni akarsz vala. Micsoda lehet keserűbb és fogasb az én utánnam valóknak ennél az én bolondságomnál? Jaj elvesztém az egész emberi nemzetet! De mit bolondoskodom és mit emészttem magamat ilyen nagy keserűséggel, mikoron meggondolom az én Istenemnek jó voltát, ki minket hozzája veszen és az ő kegyelmességét mireánk kiönti és minket, elesteket, kegyelmesen feltámogat. Annak okáért távul legyen innét minden bú, bánat és keserűség, megelégedtem én az édes Jézus igiretivel: miképpen hogy az asszoni állaton veszteték el az idvösség, azonképpen az asszoni állatnak szent magva által nyitatik meg, ki megtörje az kigyónak fejét, és mindeneknek adja meg az régi örömet. Ez az, ki énnékem az én férjemmel, fiaimmal és minden utánnam valókkal keserűségimet eltörli és elfujja, mint az északi szél az port. Mert Kain ezekkel semmit nem gondol, játszik az kigyóval szüntelen, Istennek minden tiszteletit sem adnája egy glóbison. Oh felséges Isten, melly nagy keserűség az gonosz és engedetlen fiú, kik az ő atyjokat keserűséggel és siralommal megfojtják; minden kemény mérges kigyónál keservesb ezeknek marások. Miképpen Kain mindenkor versengő, szófogadatlan, engedetlen lön, naponként nagyobb keserűséget és bánatot indit az mi szivünkben. Ezt vélem vala előszer az kigyónak megrontójának, megemésztő-

jének és megenhitőjének, de minden remétség hejában lön; nagy kedvesen mostan az átkozott gyermek az kigyóval játszadozik, egy csiga kapást nem adna az atyjának minden inté-sén is. Az ő együgyü öcsét utálja, mint az ördög; a szegény Ábelt lába alá nyomotta, mellyet mi az jó erkölcséjért és engedelmességéjért igen szeretünk. Féltém, hogy valamikor ha kezére keritheti, hogy meg ne ölje, és fogá-
val is meg ne rágja. Felséges mindenható Isten, hallod jól az én panaszkodásimat; ezeket kezedben ajánlom, és kérlek, hogy az mi nyavalyáinknak sokaságát könyebits meg és az mi gyermekeinket, édes magzatinkat, a te szent igéddel birjad és mi közzülünk szerezz neked szent gyülekezetet. De imé kicsoda? Az én szerelmes férjem: gereblye vagy on az vállán, hogy minékünk megékesitse maggal az földet, az juhokat legeltetvén. Veritékezik szegény ember az munkának miatta, és alig von-sza egyik helyről az másikra az fájdalmas lábait. Jaj, jaj mindezeknek én vagyok oka és gyuj-tója.

ACTUS PRIMI SCENA SECUNDA.

ÉVA, ÁDÁM.

ÉVA. Uram Ádám.

ÁDÁM. Te kedig, Éva, mit cselekedel itt ki-vül, miért vagy szomorú? Isten az mi kegyel-mes atyánk, nincsen semmi keserúségönk, sem félelmenk.

ÉVA. Igazán mondod jó uram. Én is azt valom és olyan reménségvel erősitem magamat, de mégis az én vétkeim előttem forognak, mellyel tégedet, engem és az egész emberi nemzetet rabságra hozám.

ÁDÁM. Éva atyámfia állhatatos légy, semmit ne sir[j], vess ki minden bánatot a te szivedből, és az isteni ígéretekből végy vigasztalást. Úgy vagyon, keresztyéni dolog és Istennek kedves megismerni az bűnt és azt szánni, bánni; de nem elég azon bánkódni, mert efféle bánathból, mikoron megnő, halál következik, de az bánat után Istennek kegyelmét és irgalmát hozzád kapcsoljad, ki nagyobb minden bűnöknek nehézségénél. Azért tekints meg az jövendő Messiást, az asszoni állatnak magvát, noha minékünk kapára jutott az mi dolgunk, és életünk tele veritékkel, de az örökkévaló hasznoknak és ígéreteknek tekintetihöz képest igen könnyű nyár levél ez. Bódog minden, ki ezeket meggondolja, jó atyámfia, Éva: Miért? azért hogy Istennek így volt kellemetes, hogy fájdalommal együk az mi kenyerünket, minékünk is ugyanazon tessék, és állhatatos elmével szenvedjük, és ne zúgolódjunk az igaz Isten ellen, ki valamit mivelünk cselekedik, mindeneket igazán és méltán cselekedik. Az együgyü és engedelmes kedves Istennél, ki magát megerősíti reménségvel.

ÉVA. Én jó uram, az te intésedből megvigasztaltatám: bepecsétlöm a te édes beszédedet az én szívemnek belső részeiben, és soha nem engedem, hogy ezekről elfeledkezzem.

ÁDÁM. Az mit beszéllek, ugyanazokat cselekedjed, avagy mi volna az mi életünk, ha az embernek szive az bánattal ugyan kiöttetnéjek, mint az ürge az likból.

ÉVA. Avagy csak az Kain ne öregbitenéje az mi bánatunkat.

ÁDÁM. Jól tudom, mi az. Mennyire az mi szegény vén erönktől lehet, oktassuk és tanítsuk az mi fiainkat, az többit Istennek ajánljuk. Bizonyára búban, bánatban nincsen keservesb, mint az versönes és szófogadatlan fiú, miképpen hogy viszontag igen szép és minden drágaköveknél drágább az jó és engedelmes szófogadó fiú. Éva higgyed, nincsen nagyobb kencs, kit Isten jó fiúval szeret, ki úgy, mint az szőlővessző, felnő és gyümölcsöt teremt és az jó atyjának asztalához letelepedvén, nagy örömmel és vigasságval az ő atyját illeti. Mikönyörögjünk az Úr Istennek, hogy minket az ő szent lelkével segéljen meg, és a mi fiainkat tegye hasznos edénnyé és az mi utánnunk valókat.

ÉVA. Óh felséges Isten, az utánnunk valókat.

ÁDÁM. Jó atyámfia, Éva, azt te bánatidat küssebbits meg. Az mi utánnunk való fiainknak nem leszen semmi károk, csak hogy az megigért magnak irgalmasságában bizzanak. Senkit el nem hagy veszni, valakik ő hozzá akarnak folyamni.

ÉVA. Egyik bánat és bú az másikat nemzi, de egy te vigasztalásod minden bánatimat elüli, oh én édes férjem, oh én édes szivem, bátorságom.

ÁDÁM. Majdan én az mezőre megyek, és ott nem sokat késöm, mert holnapi napon Istennek áldozatot teszek. Az juhok közzül áldozatra való báránt választok, azonközben mosogasd meg az mi fiainkat, hogy tiszták legyenek az ünnepnapra. Mindeniktül kérd el renddel az keresztyéni fundamentomot.

ÉVA. Szorgalmatosan mindent megszerzek jó uram. Kérlek, oda ne késsél; te nálad nélkül, Ádám, semmi az dolog. Csuda sok bánatom és keserűségem vagyon énnekem, mig távul lész.

ÁDÁM. Ne félj, hidd meg, hogy én Éva nélkül nem akarnák sok ideig lenni, mert egy tűzhely sem jó asszonyember nélkül.

ACTUS PRIMI SCENA TERTIA.

ÁDÁM. Oh melly kegyelmes az Úr és irgalmas, ki megbizonítja mibennünk az ő kegyelmességét és irgalmasságát. És főképpen ebben, hogy ez világnak első keserves állapotjában minket öszveszörköztetett, hogy egyikünk az másikunkat vigasztalja és segítse és kegyelmesen tartja. Elalilt az szegény Éva az nagy bánatnak miatta, énnekem illik azért, hogy ötöt az mennyire lehet, vigasztaljam. Mert az asszoni állat igen erőtlen és keserves edény önenmagában. Énnekem is sokféle bánatok és gondok, keserűségek forognak elmémben: de nem szükség ezeket Évának jelentenem, és az tűzhöz olajat adnom. Az böles firfiú, jóllehet nagy bánatban szive vagyon, mindazáltal azt az keserűséget feleségének nem jelenti, hanem

eltitkolja és ötet vigasztalja, mintha őnéki fájdalma nem volna, csak hogy Évának az ő sebéét inkább kenőgethesse. Viszontag az jó aszszoni állat azonképpen cseleköszik az ő urával, hogyha látandja, hogy bánatban vagy on urának ő szive, odajárul hozzá, és nagy édes beszéddel ötet kérleli és vigasztalja. Oh bódog házasság, kinek állapotja ilyen, hol megtetszik a félelem és az egymásszeretet. Kévánám Istentül, hogy ebben is az mi utánunk valóknak jó regulát szabhatnánk. De mostan egy kevésé kiindulok, mert az gazdaaszonnak dolga vagy on az gyermekekkel.

CHORUS CANTIO.

Dicsérjétek az urat minden nemzetségek, hirdessétek ötet minden népek:

Mert megerősült mirajtunk az ő irgalmassága: És úrnak igazsága megmarad örökké.

Dicsőség, birodalom, tisztesség, erősség, hála legyen az Atya Istennek és az ő áldott fiának,

Urunk Jézus Krisztusnak és szent Lélek Istennek mindörökké, Amen.

ACTUS SECUNDI SCENA PRIMA.

ÉVA, KAIN.

ÉVA. Mindeneket szépen elvégeztem, tálat, kalánt és fazakakat megtisztítottam; majdan megförsztem fiaimat is és készítöm, hogy szép tiszták legyenek az ünnepnapra és előhivom az Kaint, hogy valami forgácsot szedjen az

tüzre. Szinte alkalmatosan jö ki, melly igen meghorgasította az orrát.

KAIN. Semmi dolgot nem tesznek im ez latrok oda be, hanem csak könyörögnek és tanulnak, kezeket emelgetik és nagy fohászkodásokkal az eget verik, egymást tanítják és oktatják. Honnan lött ez csuklyás barátság? Hogy én így élnék-é valaha? ne adja az Isten, ám-bár beszélje azt apám. De király jobb udvarbirónál! Balgatag fiú az, valaki az ő atyjának kívánságára engedi életit.

ÉVA. Ah mit beszél, melly csuda gesztusi vadnak. Bizonyával az kigyó doktortul tanulta ezeket.

KAIN. Minden az ő idejének ifjusága ellen tusakodik, valaki az szép tavasznak idejét nem követi. Mi nem lehetek ördöggé, vagy tetszik ez az véneknek avagy nem; az időknek grádicsi vadnak. Kinek mind tulajdon erkölce vagyon: az gyermek örvendöz az ő játékiban és az ifjú ez világi szépségnek örül; hozza azt, az vének az ő atyjoknak módja szerint élnek, miért hogy kedve megszegett, és örömet nem hannája az megszokott dolgot, de nem teheti. Mord: meghorgasztotta magát, mint egy agnö, nem kell semmi kedvének; csak dörög és feddőzik magában, igen bánja, mikor vigadnak házánál. Nem különben látja a táncot, mintha ezer ördög ülne az torkán. Miképpen az én apám is azt akarnája, hogy mind barátokká lennénk mindjára, és úgy mint holtak élnénk. No ám-bár dörögjön Ádám biró, de ez az én regulám, hogy nagy frissen és kedvem szerint

lakom; ahol akarok, ott járok, dúskát inni és frissen táncolni akarok, iszom, lakom, és pallyázok. Haja leányok, most vagyon az arany üdő, eszem, iszom, mig ifju vagyok, pokolt azután könnyü megtalálnom. Élj, mig élhetsz, hamar elmúlik ez kedves ifjúság, agságra, horutásra fordul minden előtted. Mi nem jobb jámbor volt apám is minálunknál, miért most ilyen nagy szent? Jó, jó, jó, elmegyek nagy örömmel, hogy az anyám vissza ne hijon.

ÉVA. Kain, Kain jőj ide, térj meg, maradj meg.

KAIN. Kicsoda. Nemde ezzel álmodozok, való-e? Bizonyára meghallotta ez rossz kopre, az mit én szóllottam. No majdan elindulok, mintha nem látnám és nem hallanám.

ÉVA. Kain, hallod-e Kain.

KAIN. Imhol vagyok; valakicsoda vagy.

ÉVA. Kérlek, térencs ide.

KAIN. Tekénts ide te, ha olly eszes vagy.

ÉVA. Jőj ide.

KAIN. Jövel, hiszem, ugyanannyi erővel te ide jöhetsz, az mennyivel én oda tehozzád, akarkicsoda légy.

ÉVA. Jövel.

KAIN. Igen nagy parancsolható vagy.

ÉVA. Jőj ide anyádhoz.

KAIN. Kicsoda? te voltál-é anyja, az sárkány fia, az boszorkány.

ÉVA. Jövel szerelmes fiam, ne légy ilyen versönyes.

KAIN. Mit akarsz? Mondd el, ha mondod, ne késsem meg. Amonnan mind felisszák az hé

bort. Elvégezték azt ők, hogy engemet otthon tartsanak; tudom, hogy eleget parancsolnak, de vallyon megcselekedjem-é? Ezentúl bizony számárrá teszem én magamat valakiért. Ám ott benn vannak az jól szültek, megcselekedhetik azok.

ÉVA. Mit morogsz hitván számár. Maradj meg az te szülédnek szavára.

KAIN. Bolondság az egyszer elvégzett dolgot elváltoztatni; én nem akarom.

ÉVA. Hová mégy? Hallod-é jó fiam, hadd mondjam meg: tudod, hogy az atyád azt parancsolta, hogy hon maradj.

KAIN. Kicsoda?

ÉVA. Az atyád.

KAIN. Kicsodát?

ÉVA. Tégedet.

KAIN. Az Istenre mondom ám, hogy Kain meg nem marad abban; mert ha apám igen bánja, tegye az másik vállára, nem kofitálok véle.

ÉVA. Mit szóllasz?

KAIN. Megmaradjak, mit kell énnékem cselekednem.

ÉVA. Holnapi napon ünnep leszén, megmosogatom az én fiaimat és az keresztyéni fundamentomra tanyitom.

KAIN. Anyánkám: ugyanazon bakot nyúzza ő; mit használ az Jupiternek a mi tisztaságunk?

ÉVA. Micsoda jó pétert mondál, megfujt az. Eredj el, hozz szénre való fát, és tégedet fö-rösztlek először is meg.

KAIN. Micsoda izenet ez? Mi nem csak munkára születtem én.

ÉVA. Mit morogsz tennőnmagadban te, tiktetű? Akarsz-e elmenni?

KAIN. Avagy akarok, avagy nem.

ÉVA. Akarod illik.

KAIN. Vallyon?

ÉVA. Mert engedni az atyáknak parancsolatnak illik, keresztyéni dolog és Isten is kívánja.

KAIN. Eleget parancsol Isten, de én jól tudom az én dolgomat.

ÉVA. Bizony meg kell cselekedned te, keménynyakú paraszt.

KAIN. Kemény munka minden, valamelly készérből leszen, avagy nem tudod-e anya, hogy én volnék az bácsós? Ahon Ábel, parancsol[d] őneki.

ÉVA. Nem ötet küldem, hanem tégedet.

KAIN. De én nem akarom.

ÉVA. Ne szólj, menj el.

KAIN. Elmegyek, de az én pajtásaimhoz, hol énnekem hájasb leszen.

ÉVA. Megkészülél-e el, ne szólta.

KAIN. Istennek bezzeg kemény állat volt az asszoni állat, valamelly Isten teremtette. Gyűlölem az asszoni állatnak nemét.

ÉVA. Avagy nem mégy-e el? Mít vonogatod magadat az vászon nadrágban? Menj el Kain.

KAIN. Csudálom, az istökömrre mondom, hogy az Jupiter ilyen állatot tud csinálni, mint az én anyám.

ÉVA. Ne késsél jó fiam,

KAIN. Ládd-e, ládd-e, melly szép szóval kenőget. Bizony meg akarna csalni; ne higgy az asszoni állatnak beszédének, mert higgyed, ott áll az nyereg. Nem teszem, nem.

ÉVA. Melly nehéz, uram Isten, az gonoszból jót tenni. Mit cselekedjem én nyavalyás és szegény asszoni állat.

KAIN. Megmondom én: parancsol[j] az jobbnak, Ábelnek.

ÉVA. Nem érdemelnéd-e mostan az verességet?

KAIN. Nem várom azt, ha futásra vehetem az dolgot. Könnyebb az koporturákat haragra indítani, honnem mint az ebeket. Valahol az asszoni állat vagyon, ott minden gonoszság vagyon. De mit gondolsz te valakivel, Kain.

ACTUS SECUNDI SCENA SECUNDA.

ÉVA, ÁBEL.

ÉVA. Oh uram Jézus, vallyon vagyon-e az széles ég alatt nyomorultabb asszoni állat én-nálamnál. Semmi nyelv eléggé az én keserűségemet és bánatomat meg nem mondhatnája. Halljátok-e ó iffiak! tanuljátok böcsülni az ti szüleitöket. Valaki az ő atyját, anyját tiszteli és böcsüli, féli, nagy hosszú életök leszen, igen ritkán lát kárvallást, vagy él vagy hal; efféle Istennek kedvében leszen. Szeressétek szerelmes fiaim az ti szüleitöket. Ti asszonyok, kik anyák vattok, tanuljátok mostan az én példamból, állhatatos elmével szenvedni az háborúságokat, mellyeket az ti fiaitok nektek indit-

nak, mellyel minden öröme az léleknek megemésztetik.

ÁBEL. Kérlek én édes szerelmes szülőm, légy békeséges, ne kesergesd magadat én édesanyám, ne hadd megemészteni magadat az búnak. Isten boszút áll Kainon ez gonoszságért, kit veled cselekedett; megbünteti az nagy Isten, ki mindeneket jól tud és jól lát.

ÉVA. Oh én szerelmes fiam, én egy szívemnek kedves és kellemetes méze. Tudod-e, melly nehéz az anyának, az ő fiának, kit szült, nevelt, fájdalommal, halálát és kénzását látni.

ÁBEL. Úgy vagyon én tisztelendő asszonyom anyám, jóllehet kevesebbé értik az fiak atyjoknak siralmokat. De mindazáltal, ha valamely fiú az nagy engedetlenségben és visszafordult életben megyen el, igazán és méltán szenved az büntetést Istentül. De kívánom, én szerelmes szülém, hogy énnekem parancsoljad azt, az mit akarsz, hogy meglegyen. Mert nagy ékesség és gyönyörűség az fiúban anyjának akarátjának hiven engedni. Én mi[nden]koron örvendőzök, valamikor az én szüleimtül énnekem valami parancsoltatik.

ÉVA. Úgy szóllasz szerelmes fiacskám, mint szerelmes fiú. Az mitül a második fiam megfoszt, imé ez megadja; ebben is Istennek az ő nagy kegyelmessége és irgalmassága megjelentetik. Azért Ábel, én édes fiam, szívem lelkem, szedj fát az szénre, hogy holnapi napra titeket moshassalak meg. Mert atyád holnapi napon áldozatot szerez.

ÁBEL. Örömet és nagy jó kedvvel megcse-

lekedem, tisztelendő szülém anyám. Mert tudom, hogy Istennek nagy tiszteletet teszek, mikoron szüleimnek parancsolatinak engedek. Jóllehet igen kicsin dolog ez, de Isten dicséri az engedelmességet és nézi az szívet. Elmegyek, megszerzem.

ACTUS SECUNDI SCENA TERTIA.

ÉVA. Imé mostan minden búmat, bánatomat elvevé az én szerelmes fiam. Ó bizonyára nincsen az embernek kedvesb és hivebb, mint az jó, jámbor fiú; minden arannál és gazdagságnál jobb ez. Oh én egyetlen egyem, szívem lelkem fiam, egy gyönyörűségem és kedvem! De mikoron az fiú visszavonyó, szófogadatlan, gonosz, nincs nagyobb fájdalom és keserűsége az szegény anyjának. Mind az kettőt szegény és szerencsés anya megkóstoltam; vadnak jó, jámbor fiaim, kikre mikoron az én szemeimmel tekintek, minden bánatom és keserűségem mindjárt elmúlik. Vadnak gonosz és szófogadatlan fiaim is, kiket nézvén, ugyan irtózom és magamban megepedek. De majdan bemegyek, miglen az én Ábel fiam megtér. Ki sokat késék, tudom, hogy örömet cselekedik, az menynyire ötüle lehet, szorgalmatosan és hamar, az miképpen az jámbor fiakhoz illik.

CHORUS CANTIO.

Dicsőség, birodalom, tisztesség, erősség, hála legyen az Atya Istennek és az ő áldott fiának, urunk Jézus Krisztusnak, és szent Lélek Istennek mindörökké, Amen.

ACTUS TERTII SCENA PRIMA.

KAIN, ESAU, HAM.

KAIN. Haja: megszabadulék a sok esse munkáitól, elvetem ollyha az igát az nyakamról. Ezféle galibától valaki magát megmenthetnéje, és reá nem gondol, bolond ember az. Immáran majd megkeresem az én jó sült társaimat. Örülj Kain, imhon vadnak az te barátid. Egészséggel társaim, szinte titöket kereslek vala.

ESAU. Szinte jól vagyon; mi is tégedet vadászunk vala. De honnat jöjssz te, Kain társ, ha jó kérdeni.

KAIN. Honnan: halljátok meg; imé megbeszéllem. Onnan hazul, mert meguntam az esse koplalását és sok imádkozását. Csak nem mindjárt pappá tönök. Tudom, hogy apám megduzzasztotta szakálát. De ha igen bánja, vonja le saruját.

ESAU. Micsoda imádkozást beszéllesz.

KAIN. Csak bolondoskodnak. Holnapra egy szegény ártatlan báránt visznek az áldozatra és arra engemet készítettek volna, még az bőrembe sem maradt[am] volna immár az sok mosódással. Hadjárjon az tisztaság, csak legyen az haskó tele, legyen meg az toroké. Az aranyas szabadság mindeneknél kedvesb, csak ez most az dolog, egyél, igyál, és ha kell kedvednek, aludjál. Ám pattogtassa apánk az ajkát, annékül is jók vagyunk mi.

ESAU. Igaz, én is azon sententián vagyok, töltsük meg az ventert mind az torkunkig kövér hússal, igyünk jó boronya borát, majdan

meghalunk és minden jók elválnak tőlünk, minden örömünk elmulnak, testünket is férgek eszik.

KAIN. De én igen szorgalmas vagyok, hogy az mennyütő kő engemet ne bántson. No ám lássák csak az istenek, hogy úgy jobb leszen; üstökömbre mondom, ha ő dörögni kezd, én is kisütem az bozzából csinált puskát.

ESAU. Én is megbeszéllem az én értelmemet: akarmit beszéllenek most az mi szüleink, de én ezt vallom, hogy az Isten az övéit beirta az ő könyvében szám szerént; az kinek menyorszá-gát adja, azokat ő jól tudja. És akiket örök tömlöcre akar vetni, azokat szépen beiratá. Azért egy punkt ebben különben nem lehet, az mint ott hogy megirta. Minket ezzel szeretett, hogy az mit most elközdtünk, ebben mendegél-jünk el. De hallad-é, Ham? Hova sietsz olyan távul? Jőj közelb, teveled én sok ideje, hogy egy társaságban itt az mezőn éltem; neked mint tetszik ez dolog.

HAM. Ha meg akarod tudni, énnekem Isten-ről semmi bizonyos sententiám nincsen, hanem különb-különb sententiáktul ide s tova verette-tem, mint az hajó az haboktul. Mert jól látom, hogy az kazdag között és az szegény között, az hiv és hitetlen között semmi különbség nin-csen, egyaránt háborgattatnak és keserúséget szenvednek. Ha Istennek igen nagy gondja volna az övéire, bizonyára nem volna ennyi nyomorúság. Engemet nagy sokszor az én atyám intett az Istennek parancsolatjának ta-nulására. És gyakorta az vesszővel meg is ütö-

gette az valkó vidéket, hogy tanulni nem akar-
tam. Azon mostan igen bánkódom.

ESAU. Hagyj békét azoknak, szenvedd béké-
vel azokat, amellyek akkoron löttek rajtad. De
hallgass erre, ha eszed vagyon, az mit én
mondok.

HAM. Vagyon.

ESAU. Vagyon, de más kereskedik véle.

HAM. Mondd el.

ESAU. Én inkább akarok itt kedvemre mu-
latnom és laknom, honnem mint otthon atyám-
nál az kalitkában, hol még az küszeben sem en-
gedik vala, hogy kihágjak. Az nagy sok pater
nostert eluntam napestig pattogtatni. Az anyám
nagy erőssen oktatott, hogy Istenfélő legyek és
mindeneket megád.

HAM. Mondotta-é anyád azt?

ESAU. Ezerszer minden nap.

HAM. No ha tudnája az mi sententiánkat,
sirósb volna ő neki.

ESAU. Igazán mondod azt.

HAM. No hagyjunk másszorra is az szől-
lásban.

ESAU. Jöjjetek ide mostan és mulassunk az
mezőkön.

KAIN. Eredjete el ti elől, majd én is után-
natok megyek.

ACTUS TERTII SCENA SECUNDA.

ÁBEL, SETH.

ÁBEL. Elég nyaláb fám vagyon, mellyet haza
vigyek. Melly nagy öröme vagyon énnekem

az holnapi nap. Örúlek az nap, amely nap áldozhatok Istennek; minden érek és belső csonatok repesnek megerősödni Istennek igiretiben, melly Istennek kegyelmét mi hozzánk jelenti. Bódog, ki Istennek kegyelmét és irgalmát meggondolja. Bódogtalan, ki arról kételkedik, avagy semminek alítja. De majdan anyámhoz haza megyek, hogy meg ne késsem. Kicsoda nyitja meg az ajtót, talám az Seth? Ó: hadd nitva az ajtót, szerelmes öcsém.

SETH. Megtértél Ábel?

ÁBEL. Micsoda dolgod vagyon neked oda ki az ház küvül?

SETH. Anyámnak viszek egy fazék vizet.

ÁBEL. Mi dolgos anyám?

SETH. Nagy keserűségvel tére meg, az Kainnak cselekedetit sirván beszéli.

ÁBEL. Az jámbor fiúnak nagy siralom az ő anyjának keserűsége.

SETH. Úgy vagyon, jó bátyám, én otthon nagy kemén sirást tők, látván az én szülémnek keserűségít.

ÁBEL. Az úr Isten könnyebbítse meg a szegény atyámnak bánatját, de megmosogaté minket Kain távul lévén.

SETH. Azt mondja, de mi atyánk mikoron hazajövend.

ÁBEL. Örökbíti az keserűséget.

SETH. Igaz.

ÁBEL. Jaj, vajha az én szülémnek bánatját elvehetném! Hidd meg, hogy az ennönmagam vállára vetném, mellyet örömet cselekedném; én iffjú vagyok és könnyebben szenvedhetném

Istennek segedelméből, hogy nem mint az én vén szüleim.

SETH. Vajha lehetne, bizonyára kész lennék én is egyik darabját elhordoznom, de vallyon megtaláltathatik-e Kain és haza hozattatik-e, hogy előszer megmosattassék az ünnepnapra, és ne menjen az áldozatra, mint az sárban hevert disznó.

ÁBEL. Igaz dolgot beszéllesz jó öcsém, de félek rajta, hogy az én szómnak engedjen, ha szinte haza hijnám is.

SETH. Nem úgy? Im én megyek el: mert engemet még sem annyira utál.

ÁBEL. Jól tudod, hogy nagy gyakorta engemet halállal fenyegetett.

SETH. Úgy vagyon, de ő pór: az ő fenyegetésé[nek] csak a nyelve vagyon.

ÁBEL. Bizonyára annyi énreám tartozik, semmit ő tüle nem félek, csak szánom az szegény megnehezült vén szüleimet, kiket az nagy bánattal és keserűséggel megszáraszt és megemészt. De kérjük az Istent, hogy könnyebítse meg az mi szülei[n]knek bánatit: mert bizonyára valakinek Isten az könnyebbséget és békességet adja, csak ott vagyon.

SETH. Igazán és jámborul mondod: mert valakinek az élő Isten fegyvere és őrzője, mindeneket megnyér. Könyörögjünk azért szüntelen.

ÁBEL. Bátor, de igaz idején menjünk el haza, és vigyük el, amit kévánt az mi szülénk. Ezután mikoron ezeket elvégezzük, megkereshed az mi bátyánkat.

SETH. Tetszik énnekem is, mert ez első, s ezután a második gondom leszen, hogy bátyámat, az jó sültet, megkeressem. De eddig sokszor megtekintett a szegény anyám, hogy ha megyünk-é avagy nem.

ACTUS TERTII SCENA TERTIA.

ÉVA, ÁBEL, SETH.

ÉVA. Jaj: s mi nyavalyájok vagyon az gyermekeknek, hogy mind ennyi ideig sem térének meg; netalántán amaz hitlen Kain találta, és az háborgatja őket.

ÁBEL. Imhol jelen vagyunk édesanyám.

ÉVA. Örvendözek, én édes fiaim, mert immáran nem tudom vala mire vélni az ti késődelmeteket.

ÁBEL. Megvalljuk igazán, édes anyám, hogy vétkeztünk. Mert minékünk az mulatásra semmi olly okunk nem volt, hanem csak egyikünk a másikunknak panaszolkodott az mi szüleinknek keserűségökről. Efel mulattuk az üdőt, tisztelendő szülénk, de kérünk, hogy minékünk megbocsáss.

ÉVA. Bizony az, hogy, szerelmes fiam, énnekem nagy bánatom és keserűségem volt. De vessetek véget efféle panaszolkodásnak, és ne bántsátok bánattal a ti gyenge ifjúságtokat, sőt inkább könyörögjeteek szüntelen. De vigyétek be ezeket jó fiaim, mert igaz ideje, hogy megmosódjatok, ami[n]t az atyátok megparancsolta. Elhalasztani azt, amit az gazda parancsol, a gazdaasszonnak szidalmával vagyon,

és tiszteletlenség még az fiaknak is. Menjetek be azért fiaim és én majd utánnatok megyek.

ACTUS TERTII SCENA QUARTA.

ÉVA, SETH.

ÉVA. De nem tudhatom, hogy ha megmosogathassam az két fiamat az Kain távullétében! És micsoda feleletet adjak az én uramnak, ha megtérend? Ezt nagy gondban ejtem, hogy ha megjelentem az Kainnak az ő feslettségit! Azt nem teszem, minek előtte jól megtudakozandom felőle. Seth fiam, jőj ide és menj el ki.

SETH. Engemet hijsz-e anya. Mit akarsz anya, parancsolj?

ÉVA. Menj el szerelmes fiaeskám és valahol megtalálod az te bátyádat, Kaint, nagy édes beszéddel hid ide haza?

SETH. Engedek annak és örömet megcselekedem, és valahol leszen, megkeresem. Mert hogy ugyan megmondjam, haza jövében is Ábel bátyámmal mind erről szóllánk, beszélénk, hogy mellyikünk hijja vissza és mostan örmesben elmegyek.

ÉVA. Nem dicsirtem volna abból dolgot, hogyha én hirem nélkül indultál volna. Melly kicsin dolgokban hasznos az atyáknak tanácsokkal élni.

SETH. Mindazáltal, szerelmes szülém, megbocsáss, mert efféle gondolatunk volt, hogy az ti keserűségetek könnyebbithetnéjük.

ÉVA. Jó fiam, csak hogy menj gyorsan és járj hamar. Bizonyára úgy vagyon, az melly

asszoni állat az anyáknak tisztiben igazán el akar járni, gyakorta fiainak vétkeket meg kell bocsátani, kiket lát, hogy megszánják bűnöket, és vétkekből ki akarnak térni. De majdan meglátom, mit művel Ábel odabe, hogy könyörögjen és az leckéket megtanulja, míg az Seth megjő, meglátom.

ACTUS TERTII SCENA QUINTA.

SETH, KAIN, ESAU, HAM.

SETH. Jaj sohol nem találom az bátyámat; minden azt mondja, hogy nem látta. Mit kell cselekednem, mintha ugyan valami gonoszt jelentene az szívem. Ah melly nagy bánatjok vagyon az én szegény szüleimnek — mostan megemésztetnek az bánattul.

KAIN. De mondd meg Esau, mint tetszik neked még életünk, haja mindeneket az mi kedvünk szerént szabjunk.

ESAU. Mint a solti bor az vadalmára, nincs több az gyönyörúségnél és testnek kedvénél; az gondot és az szorgalmatosságot hagyjuk az kalapos süvegű vén embereknek. Éljük, részegeskedjük, elég ifjak vagyunk.

HAM. Örömetst én is a te sententiádra hajlok.

KAIN. Soha azt nem kárhoztattam, mert jól látom, hogy az kasza így fogja jobban.

SETH. Ó melly nagy bánatja vagyon az én szülémnek, hallván ez Kainnak álnokságát.

KAIN. Kicsoda szól itt? Mintha az Seth szólana. Im ládd-e, megismerem az embert az szaván.

ESAU. Én elmendegéljek.

SETH. Imhol.

HAM. Vetétek, hogy haza hinak tégedet, Kain; menj el.

KAIN. No egy kevés munkát kell szenvednem az által élő állatnak.

SETH. O mennyei Isten, mondhatni nagyobb bánatot, mint Kain szerez az mi szüleinknek.

KAIN. Mit susogsz tennen magad? Mondd meg, honnan jössz és mit keressz.

SETH. Szólj szépben én édes atyámfia; az atyám házatul jönék, hogy tégedet haza hijalak.

KAIN. Mit kell otthon cselekednem.

SETH. Holnap Isten eleibe állattatunk.

KAIN. Jól tudom, akar én mondanám tened. Im pappá tesznek engemet ott.

SETH. Minden idéhez hozzá illik az Isteni félelem.

KAIN. Nem leszek olly szentséges, hogy az kápát felvegyem mindjára.

SETH. Én megcselekedném, csak ha Istennek kedves volna.

KAIN. Semmi az, az üdűt kell nézni; igaz, hogy gyermekeknek végre ördöggé lesznek.

SETH. Az pokolból találtad ezt a sententiát. Mert igazán mondom, hogy az jó gyermekből leszen az jó vén ember. Akarmint perseld az ebet, nem leszen szalanna benne.

KAIN. Micsoda az isteni félelem?

SETH. Azt kérde-d-é, micsoda? Mindennap jól hallod ezt az mi házunknál. Az Istennek igazán való tiszteleti és az parancsolatoknak megtartása.

KAIN. Bátor, mondom, csaknem pap az én öcsém. Mind bőjtölünk-e ma.

SETH. Előszer megmosódunk.

KAIN. Uram Isten, bezzeg nagy bolondság ez, az egészségnek árt.

SETH. Ne gondol[j] olyant. Illik, hogy isteni félelemmel szólj és érts.

KAIN. Igaz.

SETH. Mostan immár menjünk haza, netalán Ábel immár meg is föredett.

KAIN. Veszteg csak, majd utánnad megyek.

ACTUS TERTII SCENA SEXTA.

ÉVA, SETH, KAIN.

ÉVA. Netalám megkezdte verni az Kain, ha kemény beszéddel szóllott neki. De ime megtért. Megjövél-e Seth? Nagy bánattul szabadítál meg engemet.

SETH. Megtértem.

ÉVA. Késő ideig járál és nagy keserűségben voltam utánnad.

SETH. Hidd meg anya, nem én bűnöm volt.

ÉVA. Megtaláltad-e valahol.

SETH. Megtaláltam és haza hoztam.

ÉVA. De hol vagyon.

SETH. Az helynek a neve nem jut eszemben.

ÉVA. O állhatatlan. Nincsen, kinek megjelentsem bánatimat. De hova mene osztán.

SETH. S avagy nem látod-e, imhon hátam megött.

KAIN. Hova kell immár énnekem lennem.

ÉVA. Az ünnepnap tiszteltetik, jőj ide.

KAIN. Mi haszna vagyon az ünnepnapnak és az sok imádkozásnak. Az én szemeimnek én azon egy falat kenyeret nem adnék, inkább vadásznám én amott az rókákat avagy legyet csapnék az száramon.

ÉVA. Mit beszéllesz?

KAIN. De im én azt kérdezem vala, hogy mint vattok immáran, tetszik-e az solti bor az vadalmára.

ÉVA. Hitván szamár, tele vagy latorsággal.

KAIN. Az tiédből vettem.

ÉVA. Hogy-hogy hitván szamár?

KAIN. Meg jött Antal Budárol.

ÉVA. No kelj reá, csak megkérd az atyád az áldozatnál, hogy mit tanultál.

KAIN. Gyakorta egy bolond olytat kérd, hogy hatvan papnak is megvicsorodik az foga belé.

ÉVA. De megkérdem, mit szólla.

SETH. Amint érthetem, bolondnak mondá az atyámat.

ÉVA. Ó te akasztófára való, nem méltó volnál e földön laknod, ki véres veritékvel tégedet hitván háládatlant tart.

KAIN. Ha ezek úgy vadnak, miért hitte el az te álnok beszédedet.

ÉVA. Mindeneket Istennek ajánlak, álljon bosszút rajtad.

KAIN. Meglehet.

ÉVA. Bánatimat könyhullatással együtt hozzuk De mostan jőj ide, hogy megmosódjál.

KAIN. De hogy megértsed, inkább akarnék imez disznókkal az sárban fürdeni, hogynem mint megmosódni.

ÉVA. De azonközben jőjjetek el ti, jámbor fiaim. Nem jó disznónak az gyember.

KAIN. Vajha azokat még egyszer az én kedvem szerént megmosogathatnám. De bemelegyek az én dörgő anyám után, hogy meg ne veretsem.

ACTUS QUARTI SCENA PRIMA.

ÉVA, ÁBEL, SETH, KAIN.

ÉVA. Minémű dicséretet hallunk.

ÁBEL. Amint én érthetem, isteni dicsíret, angyaloknak zengése.

SETH. De ha mostan jőne az Isten az angyalokkal hozzánk! Nézhetsze anya.

ÉVA. Bizonyára eljött jó fiam. Adjunk hálat önéki, hogy minket meglátogat, és magát minékünk megjelentette.

KAIN. Miért jött?

ÉVA. Mert mindenkoron önéki könyörgünk, hogy az ő kegyelmessége szerént mindenkoron minékünk jelen légyen és megoltalmazzon minden veszedelemtül.

KAIN. De én hova fussak, hogy az Isten meg ne lásson, hogy ilyen rút vagyok?

ÉVA. Úgy kell, mert nem akarsz megmosódni. Menj az disznó-ólban, ott rejts el magadat. Jőjjetek ide ti szerelmes fiaim és várjuk, nagy böcsülettel térdet hajtván az Istennek. Nagy hallgatva előszer megálljatok, menjünk oda eleiben örömmel tellyes szívvvel.

ACTUS QUARTI SCENA SECUNDA.

DEUS, ANGELI TRES, (GABRIEL, MICHAEL,
RAPHAEL), ÉVA, ÁBEL, SETH.

DEUS. Békeség legyen tenéked, jó leányom, tinektek is egyetemben, jó fiaim.

ANGELI TRES. Békeség ez házbeli népnek.

ÉVA. Ó én kegyelmes atyám, ez világnak ura, teremtője! minémű hálát adjak te szent felségednek és miképpen dicsérjem a te szent nevedet? Ó Istennek nagy kegyelmessége és irgalmassága, hogy hálálhassuk meg mi ezt, hogy az Atya Isten az ő angyalival mihozzánk méltóztatott jőni és nem vélte, hogy mi méltatlanok voltunk Istennek irgalmasságára és kegyelmességére. Ó mennyei atyám, az én szívemnek erős kőfala, vára és tornya, egy reménsége, segítsége és idvössége. Ne tekints az én bűnöimre, kik tetőtül talpig mind bűnök vagyunk. Nem érdemlenéje az ember azt te nagy irgalmasságodat. Könyörülj énrajtam, szegény bűnös emberen. Mert igen megterheltem az én sok bűnöimtől. Teröld el, élő Isten, én sebeimnek vérét és rútságát.

DEUS. Kelj fel fiam, leányom Mint mondom teneked, hogy megbocsáttatik az te bűnöd, és arról semmiképpen meg nem akarok emlékezni. Kiterjesztvén áll az én kezem éjjel és nappal, valaki én hozzám jő és segítséget kíván, megadatik őnéki.

ÉVA. Ó kegyelmes atyám, az te irgalmasságodnak, jószágodnak és nagyságodnak vége-

hossza nincsen. Teneked dicséret, tisztesség!
Téged dicsérjen minden földi és mennyei állat.

ANGELI TRES. Amen.

ÉVA. Jöjjetek ide fiaim az élő Istennek eleiben nagy félelemmel és böcsülettel.

ÁBEL. Teremtő Istenem, kegyelmes atyám, az te jelen voltod kedves minékünk és teljes vigasztalással.

SETH. Mennyei atyám, mindenható és igaz Isten, hálákat adunk teneked tiszta szüdből, hogy minket méltóztattál meglátogatni.

DEUS. Dicsérem leányom a te dolgaidat, hogy ilyen nagy szépen tanithattad az te fiaidat. Jövendőre alkalmasbak lesznek az szent írásnak tanulására.

ÉVA. Mindenképpen azon igyeközünk, hogy arra oktassuk és tanítsuk, hogy szünetlen az Istennek igéjében nőjenek fel, hogy ennél is inkább Istenségödet meg ne bántásák. Mert gondolkodom naponként az te isteni kegyelmességedről, mellyel minket, szegény bűnös embereket, hozzád fogadtál. De kérlek, szerelmes atyám, kérdezd meg az én fiaimat.

DEUS. Bátor megkérdezem, leányom.

ÉVA. Mely igen nagy örömem vagyon énnékem, hogy Istenséged engemet leányodnak nevez.

DEUS. Mindenkoron énnékem leányom leszesz és én teneked atyád. De jöszte ide fiam Ábel, és mondd el, az kire az te szüleid ok-tattak.

Legelőszer számláld elő az én parancsolati-mat.

ÁBEL. 1. Idegen istenid énelőttem ne legyenek. 2. Második parancsolat: Ne csinál[j] magadnak képet ez földön, sem az égen való állatoknak ábrázatjára. 3. Harmadik: Istennek beszédét heában ne vegyed. 4. Negyedik: Ünnepet szentelj. Ezek az első táblán való parancsolatok.

Második táblán való parancsolatok imezek.

5. Ötödik: Atyádat, anyádat tiszteljed, hogy hosszú életű légy ez földön. 6. Hatodik: Ne orozz. 7. Hetedik: Ne ölj. 8. Nyolcadik: Ne paráználdkodjál. 9. Kilencedik: Hamis tanu ne légy. 10. Tizedik: Felebarátodnak se szolgálját, se feleségét, se semminémű marháját ne kívánjad.

DEUS. Jól vagyon fiacskám, jól tanultad. Ez az én sententiám, mellyekből én igaz biró leszek, és megbüntetem, az kik nem engednek és nem hisznek az megígért magban. De mondd el immáran az te hitednek ágait.

ÁBEL. Hiszek egy Istenben, mindenható atyában, mennynek és földnek teremtőjében, és Jézusban, Krisztusban, ő fiában, mi egy urunkban, ki fogantaték szentlélektől, születék szűz Máriától, kenzték Pontius Pilatusnak alatta, megfeszítették, meghala és eltemették; feltámad, mennyben méne, ül atyjának jobbára, onnat leszen megjövendő ítélni eleveneket és holtakat. Hiszek szentlélekben, keresztyén anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűnünknek bocsánatját, testnek feltámadását és az örök életet.

DEUS. Kevés beszéddel nagy sokat foglalál

be jó fiam. Kelj fel mostan, jól tanultál és megdegéljél elő. Az szentlélek ajándékát tenéked adom, ki mindenkoron téged igazgasson és az te utaidban vezérjen.

ÁBEL. Dicsirtessék mindörökké az úr Isten. Amen.

DEUS. Jöj elő te is Seth. Így vallod-e te is, amint bátyád előszámlálá?

SETH. Úgy értem uram és ugyanazon igékkel tanultam én is.

DEUS. Jól vagyon, de mondd el az mindennapi könyörgést.

SETH. Mi atyánk, ki vagy mennyégben, szenteltessék te neved, jöjjen el a te országod, legyen te akaratom, miképpen mennyben, azonképpen ez földön is; mi kenyerünket, mindennapiat, adjad minékünk ma és bocsásd meg minékünk a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk a mi ellenünk vétetteknek és ne vigy minket a késértetben, de szabadíts minket a gonosztul. Mert tiéd az ország, a hatalom, a dicsőség, mind örökkön örökké.

ANGELI TRES. Amen.

DEUS. Tetszik énnekem az te könyörgésednek formulája. De micsoda értelmű vagyon az áldozatrol, kit énnékem a te szüleid akarnak áldozni?

SETH. Én hiszem, hogy az áldozatoknak jele, mellyet mi értünk az áldozatra viszen, az megígért Jézus Krisztus, asszoni állat magva.

DEUS. Semmi fogyatkozás, jó fiam, a te beszédedben nincsen. És hogy ilyen értelemben vagy mind örökké, kérlek és intlek szerelmes

fiaim nagy gyakorta, amit nem tudtok, a ti anyátokat róla megkérdjétek; engedelmesek legyetek az ti szüleiteknek. Mert ez énnékem kedves áldozat, kiknek én bőven megfizetek és az ti nyomoruságtokban titeket meglátogatlak. Az te szorgalmatosságod, jó leányom, dicséretes, hogy ilyen szép renddel tanyitottad őket. De hol vagyon az Kain? Semmi én előttem elrejtvén nem lehet, mert Isten vagyok. Mindeket jól tudok és jól látok, valami ez világon és ez világ kívül vagyon. De hid elő őtet fiam, Seth, az gaz közzül.

ÉVA. Atyám kérlek, bocsásd meg az én bűneimet.

DEUS. Semmit ne kételkedjél az megbocsátásból. Megbocsáttam neked jó leányom.

ACTUS QUARTI SCENA TERTIA.

SETH, KAIN.

SETH. Kain bátyya!

KAIN. Az Istenért kérlek, hallgass, ne szólj. Elment-é amaz?

SETH. Kicsoda amaz?

KAIN. Az, kit ti Istennek mondotok.

SETH. Még ugyan itten vagyon.

KAIN. Hát miért hijsz engemet? Menj el veszteg, hogy meg ne tudja hol vagyok.

SETH. De immáran tudja és jól lát.

KAIN. De ki árult engemet el.

SETH. Ki árult volna, senki nem. Jól lát téged az Isten, mind kívül és belől.

KAIN. Hány szeme vagyon?

SETH. Mindeneket jól tud ő, valamit mi cselekedünk, mind jól tudja és jól látja. De tégedet vár, jöjj elő.

KAIN. Mit kell cselekednem, mondd meg.

SETH. Kérdi tőled, mit tanultál.

KAIN. Elveszék, mert semmit nem tudok.

SETH. Jövel, ne késsél.

KAIN. Utánnad megyek.

ACTUS QUARTI SCENA QUARTA.

DEUS, ÉVA, KAIN, ANGELI, ÁBEL, SETH.

DEUS. Bátor hogy rusnya vagy Kain.

ÉVA. Ilyen borzason állasz-e Isten előtt? Verd le az szalmát az fejedről és az ruhád-ról. Miért fordultál háttal az Istenre? Így tiszteled-é Istenedet és az Istennek angyalát ekképen keszented-é?

KAIN. Egészséggel.

ÉVA. Balkezedet nyujtod-e oda térdet nem hajtván?

DEUS. Kain, tekits énreám, mondd el előttem, az mit tanultál. Bezzeg ostoba vagy és kemény nyaku, mert hogy olyan igen elváltoztál: mi nem tőke volnál mindenestül. Az én ábrázatomat, kire téged teremtettelek, mire emészted el, jőj közelb és mondd el, amit tanultál.

KAIN. Ó elfeledkeztem róla, az mit tanultam volt.

DEUS. Könnyű volt azt elfeledned, azt, amit elébb sem tudtál.

ÉVA. Óh énnékem szegény asszoni állatnak.

DEUS. Ne bánkódjál és ne keseregj szerető leányom. Nem te vagy oka ennek tudatlanságának. Igaz, eléggé bizonyos vagyok én az te szorgalmatosságodról. Mit késelel, mondd meg az könyörgésben minémű módot követsz és rendet.

KAIN. Vélem, hogy régen ilyen tanyitnak vala, de nem tudom, ha eszembe jut-é avagy nem. Mi atyánk legyen te neved, te országod miképpen az földön és mennyen, adj minékünk nagy sokaságú kenyeret és bocsásd meg az adósságot és adj minékünk minden gonoszt. Amen.

ÉVA. Csudálkozom rajta szerelmes atyám, Istenem. Semmi figyelmetessége nincsen, igen ritkán vagyon itthon. És mikoron az ő öccsei jóra intik, halállal fenyegeti őket; kifut az házból és különben haza nem vehetjük, hanem éjjel.

DEUS. Kain, ha poenitentiát nem tartandasz, higgyed, hogy megtalálod az kárhozatot. De akarom hallani, micsoda hited vagyon.

KAIN. Majd meglátom én. Így

(Itt megszakad a szöveg.)

DUGONICS ANDRÁS :
ULISSESNEK TÖRTÉNETEIBŐL.

ELSŐ RÉSZ. (1—72.)

Hadd-el, édes Músám, Trója' veszedeimét,
 'S-a', vár' lakosinak irtózom gyötrelmét,
 Fogjad új dologra a' rá-tanúlt elmét,
 Vedd-elő vig lantod' szép hangja' kegyelmét.

Mond-el Ulissesnek hosszas hajózását,
 Sok habok, sziklák közt kénos útazását,
 Városok', erkölcsök', nemzetek' látását.
 Fejére sok ezer meny-kö csattanását.

Azt-is: mint akarta számos Katonáit,
 'Trójai kard-éltül megmentet szolgálait
 Haza vissza vinni tizen-két gályáit,
 Észszel orvosolván azoknak hibáit.

El-nem-kerülhette még-is a' károkat,
 Gályáit', s-vitézit vesztő nagy habokat;
 Katonái adtak de erre okokat,
 Hir nélkül emisztvén a' tiltott barmokat.

A' többi Vezérek haza juthatának,
 Sokan éltekben-is meg-maradhatának;
 De néki olly' módok későn adatának,
 Hogy meg-látná fénnjét el-borult napjának.

Tündér Kalipsónak mert egy szigetében
 Madarakkal tellyes cser-fa erdejében
 Meg-akadt kereke, de mint tömlöcében,
 Itaka hazáját könyvező sérvében.

Szüz Kalipso ugyan úri vagyonságát
 Vátig fitogtatta sok kincsét, jószágát,
 Szívöl-is ohajtá vele házasságát,
 Igérvén, meg-teszi halhatatlanságát.

De más forrott annak szerelmes szívében;
 Örömet ment-volna Haza szigetében:

Annival-is inkább', ne hogy örökjében
 Valami kár essen ott' hon nem létében.
 Ugyan-is, miolta el hagyta Hazáját,
 Czeres tizen-hétszer aratta búzáját,
 Bachus-is arnyiszor töltötte tonnáját,
 Mustal lucskositván föl-türött ruháját.
 De módot nem akart Kalipsó mutatni,
 Hogy szál-fát lehessen tengerre vontatni,
 'S-magának olly' csekély tutajt akaszgatni,
 Mellyen Haza felé lehetne vágatni.
 Mert azt gondolá volt: hogy e' vágyódása
 Meg-szün Ulissesnek, mint szelek' fúvása,
 Söt, hogy nem sokára lészen kéz-fogása,
 'S-vele életének kényne-ként folyása.
 De az erős kö-szál nehezen törődik,
 Bár halmos haboktól szem-közbe verődik,
 Mennél nagyobb' szélvész mellette sürgődik.
 Meg-áll Ulisses-is azon egy voltában,
 Mint Tölgy-fa, vagy kö-szál szelek' ostromában,
 Egy szikrát nem hajlik merevedt áljtában,
 Lévén el-tökéltett szive Hazájában.
 Ki-ki-sétál néha a' tenger part mellé,
 Ott' szeme' harmattya hol' keblét telé,
 Hol' meg-ált zápora, 's-derült fénnjét lelé,
 Szemeit szegezvén csak Itaka felé.
 Sokszor eszébe jut édes Felesége,
 Kis korban el-hagyott Fia' nemessége,
 Érdekli bús szívét neveletlensége,
 'S-honnyi jószágának tám rendetlensége.
 Sok gondba fáradott tagját hol le tette,
 Sokszor a' fővényes porondra fektette,
 Könyves panaszlását mennyiszor fel-vette,
 Annyszor szive-fájását vele le-tétette.
 Ki Hitvesét, Fiát, Hazáját szereti,
 Az aztat eszére könnyen fel-veheti:
 Ulissesnek szívét mi sérv gyötörheti,
 Fő-kép midön uttyát haza nem teheti.

De a' mint kesergett ez Ogyigyában,
 Vig Kalipsó Szüznek erdös hajlékában;
 Nem külömben ott'hon sziklás Itakában
 Jajgatott eselédgye ohajtozásban,

HATODIK RÉSZ. (17—136.)

Fel-zsendült korban van, a' teste meg-is ért,
 De Venus üszöge hozzája még nem fért,
 Anyya' vigyázása vette volt ezen bért,
 Hogy, nem csak rossz nem volt, de még lenni
 A' midön Ulisses alutt gunyhójában, [sem mért.
 Alutt volt e' Szüz-is, de puhább ágyban,
 Illyen álmodt látott olly' idő' tájjában,
 Midön a' szép hajnal vala pirultában:
 Mintha szem-közében egy ifjú inalna,
 Vig, 's-rendes dolgokat szívében forralna,
 'S-mintha kis szájából szó méz gyanánt folna,
 Szép beszédgye pedig illy' rendgyében volna:
 Túnya vagy Navszika! serkenny-fel álmodbúl,
 Ne heverészs annyit, jöszte-ki, ágyadbúl,
 Ki-is-menny szaporán karpitos házadbúl,
 A' tenger part felé sétálly lasnakodbúl.
 Terítsd ki a' parton drága ruháidat,
 Száritó kötélre rakjad gunyáidat,
 Tám a' moly-is eszi rejtett szoknyáidat?
 Rút szenny, 's-rútább mocsok lepi biboridat.
 Költsd-fel alvásokból a' szolgállokat-is,
 Futkössák fel-'s-alá még a' szeg-lyukat-is,
 Kössék egy esomóba még a' rongyokat-is,
 Vigyék-ki a' partra vánkos héjjakat-is.
 Mert nem soká néked kéz-fogásod léssen,
 A' város' szebbike, tudod, rég' vár készen,
 Téged' hitves társul ez ugyan el-vészen,
 Szüléd' engedtéből sajáttává téssen.
 Pedig melly szép, 's-kegyes annak tekintete!
 Melly ritka, 's-kellemes cifra öltözete!

Az Istentől jön királyi nemzete,
 Nyilván mutattya ezt remek épülete,
 Kérj tehát Anyádtúl vagy két öszvéreket.
 Kantároztsad fejek', húzass szekereket,
 Tégy rájok, mint jobban tudod, mindeneket,
 Bort, kenyeret, sültet, 's-e'-féle szereket.
 Kár volna penísztül meg-veszni ruhádnak,
 Ékességedre-tartsd inkább azt magadnak,
 Magokhoz a' Kérök mert inkább ragadnak,
 Ha szemek ruháid' gyöngyében akadnak.
 Magát e' szavai után el-hordotta,
 Mert a' jövő nap-is úttját aprította;
 Ha tovább az Álom magát ott' tartotta,
 Annak ö Istene lelkét meg-szántotta.
 El-enyiszte után Navszika serkene,
 Csudállya a' látást, de meg-is döbbene,
 Csak hamar a' nyugvó szolgállókhöz mene,
 Kiknek fel-vertében mérges volt, és fene.
 De álmát azomban nem veszi tréfára,
 Hajt a' szép ifjúnak kisztető szavára,
 Készitet ruhákat a' tenger' partyára,
 De hogy el-mehessen, szabadság köll arra.
 Könyörög Annyának, uttya engedögdjön,
 El-fedezi álmát, hogy ne szégyenlödgyön,
 Kéri: szándékában gát, 's-gánts' ne tévödgyön,
 Szenny', 's-peniszből ruha hanem ki-vevödgyön.
 Mondgya: öt bátya van, ketteje házas már,
 Hármá jó szerencsét még ekkoráig vár,
 Ezek' ruhájokban nincs' semmi szenny, és kár,
 Bánná, ha magájét por lépné, vagy moly ár.
 Láttzatott a' leány valamit mondani,
 Ugy-is nem jó ruhát sokáig tartani,
 Kölletik egy-két-szer szellőre hordani,
 Gyakran ki-porozni, 's-molytúl tisztítani.
 Enged tehát Annya édes leányának,
 Akarattya sem volt ellene Attyának,

Hogy jobb tölte légyen e' kívánságának,
 Mondgyák: haszna-is leszsz kis sétálásának.
 Nyitódnak az ajtók, kocsik készítettnek,
 El-rejtett szép ruhák nyalábba szedetnek,
 Forognak szolgállók, szekérre tétetnek,
 Lovak-is nyeritenek, a' mint nyerithetnek.
 Bent az édes Anyya futott, forgolodott,
 Még kenyér, bor, és sült szekérre rakodott,
 Fel-ülnek mindnyájan, kocsis szitkozódott,
 Hogy inkább gyomrába a' sült nem tolódott.
 Morog, de magában. Űget a' part felé,
 Nem soká, korbácscsát hogy fel-fel-emelé,
 A' ki-terítésnek rendes helyét lelé,
 Le-teszik a' holmit éppen a' part mellé.
 Aggattyák a' ruhát hosszú kötelekre,
 Bizzák a' peniszt-is lassú szelekre,
 Mártják a' vásznokat, menvén a' vizekre,
 Száríttják terítvén a' szép zöld füvekre.
 Ezeket végezvén fürödni menének,
 De folyó közepére menni nem merének,
 A' nagy örvényeknek méllyitől félének,
 Ez-után olajjal orcákat kenének.
 Nem meszsze a' partul szép füvek termettek.
 Mellyekre mindnyájan frissen telepedtek,
 Jól, a' fürdés után, mind ittak, mind ettek,
 Osztán mulatságra kis időt-is vettek.
 Kezdik játékokat nagy serénységekkel,
 Vannak a' futásban igen jó kedvekkkel,
 Fel-veszik a' labdát nagy hevességekkel,
 Próbálják köz terhét rá-tanult kezekkel.
 Ez ennek, az annak a' gömböt hajtotta,
 Kiki frissességét hányta, fitogtatta,
 Ez le-bukik, amaz lábait ugratta,
 De Navszika magát leg-föbnek mutatta.
 Mint vadas Delusnak gazdag szigetében,
 Az erdei Szüzek' számos seregében,

Szép ugyan mindnyája ékes termetében,
 'S-méltók, hogy essenek akár kik' kedvében;
 De a' Diánnának ritka delisége
 Fel-mullya a' többit szemre-vett szépsége,
 Ollyan ő mellette Nimfái' éksége,
 Mint a' nyár-fák mellett veszzök' semmisége.
 Navszika, Szüzei hasonlatos képpen,
 Jól-lehet mindnyájan termettenek szépen,
 De maga előzi azokat sok-képpen,
 Dianna ő, Nimfák a' többiek éppen.
 Vetí e' Navszika labdát a' Szüzekre,
 De el-vétette volt, nem ese ezekre,
 Hanem a' köz útra, 's-a' mellék berkekre,
 A'-honnat hempergett a' folyó vizekre.
 Keresik a' labdát. Nincs' itt', kiáltának,
 Hogy ki-kereshetnék, fel, 's-alá járanak,
 Addig-addig nézik, még oda jutának,
 Hol Ulisses gunyhot csinált volt magának.

DUGONICS ANDRÁS: ETELKA C. REGÉNYÉBŐL.

Világos-vártól el-búcsúzván Árpád; midőn
 Aradról a' Csanádi térségekre érkezett, azon
 nyavalája, melly Világoson kezdődött, nem
 csak nem enyhülni; hanem szüntelen nagyobb
 erőt-is venni látsattatott. Úgy el-is-érte immár
 a' sok Péntek: hogy, több Szombattyaít nem
 remélhetvén, tudós Orvossának tanácscsából
 meg-akarna maradni Csanádon. Itt: vagy egés-
 ségének vissza-térttét meg-várni, vagy ha erőt
 vehetne rajta a' betegség, az örökös el-költözés-
 nek szem-pillantását meg-lesni.

De Zalánfi (ki nagy szív-fájással el-válván
 Etelkától; Árpádnak hív követője vala ezen

utazásában) arra ösztönözte mind az Orvost, mind pedig Árpád-fejedelmet: hogy, mivel Csanádon semmi ollyas alkalmatosság nem található, mellyben, beteges állapottyára nézve, magát ki-nyughatná: még csak egy napot szána az Utazásra, és Várába jönne Zegegre.

Láttszatott-is Zalánfi ollyast mondani, melly könnyen meg-győzhette amazoknak szíveket. Leg-alább az Orvos, ha a' Fejedelemnek úgy tetszene, ellne-nem-állott javallásának. Tehát: masad'-napra kelvén a' kellemetes idő: meg-indultanak Csanád' tájjékáról, és egyenesen Zegeg-várába hajtottanak.

Ezen várat egynehány esztendőök előtt (a' Temesi ellenségnek meg-gátoltatása' okáért) Zalán építtette, eme' Zalánfinak atya. Mert: Temes-várnak megyében uralkodó GLÁD, gyakran ki-ütésével, igen nagy alkalmatlanságokra vala a' Zegegieknek. Kinek hirtelen ár-vizét hogy meg-gátolhatná Zalán; meszsze el-terjedt roppant Várossát, nagy HALMOKAT vetvén, körül-kerítette. Az-után: magának biztos lakásául, a' Tisza' menttében erős Várat épített. De mind-addig meg-nem-szabadúlhatnak a' Zegegiek a' ki-ütő Gládnak nem barátságos szomszédságától; méglen (ennek-előtte közel tizenkét esztendőökkel) Zalánnak kérésére, ellene-eresztette Árpád, Kadika, Zuard és Bojta Hadnagygyait. Ezek (már két esztendővel ennek-előtte) a' Nyitrai Tótokat, meg-bomlott rendeikkel (31) meg-ördög'-tördelvén, a' Temesi

(31) Az Ellenség' üzésében mi Hadi Mesterség, és szokás vala a' Magyaroknál; elő-adgya LEO

gyülevész nyáját-is (Glád-nevű Kolompossokkal-egygyütt) a' lukra hajtották; és, nem sokára, az egész Megyből eb-rúdon ki-vetették.

De ezen élhetetlen Gládnak a' Temesi várnak Megyéből ki-szalasztásával, és ott a' Magyaroknak le-telepedésekkel, csak eben gubát cserélt; Sött: lóról számarra szállott a' szerencsétlen Zalán. Mert: Lehelnek Sípjával fel-gerjesztetvén a' Vitéz Magyarok, ötet-is azon Tartományából, melly a' Duna, és Tisza között szélessen, és hosszan el-terjedett; csak Zege, és Tétel közé szorongatták. Sött: nem sokára, ezen Birtokából-is; elsőben ugyan Zege, az-után Tételről-is ki-hajtották; és éppen a' füstös Bolgárokig kergették.

Idő járttával: meg-alázván magát Zalánnak fia; vissza-nyerte (úgy-mint Igazgató) tere földgyének eme' meg-határozott részét: melly Zege, és Tétel között a' Tisza', és Duna' vizeivel Bajától Eszékig bé-kerteltetett. Ugyan-csak örült-is a' veszett fejszének ezen nyelét meg-lélvén.

ama' Bölcs Nap-keleti Császár é'-képpen írván felölle: *A' Magyarok ugyan, midőn az Ellenséget kergetik; megbontott rendekkel vannak inokban. Ugyan-azért: az Ellenségtől (ha jó rendben hátrál, és hirtelen reájok visszafordúl), könnyen meg-verettetnek. A' többi Nemzetségek pedig, meg-tartván a' rendet, mértékletessen üzik az Ellenséget. Ugyan-azért: ezeket (vissza-fordulván reájok) egy-nessen akarni meg-támadni; éppen nem tanácsos. Hanem, a'-mint mondám, mind oldalaslag, mind hátúról kellek reájok esni.*

Zeged' várában meg-pihenvén Árpád, egy ideig egészségéről gondolkodott. Ez elsőben igen változó, és szinte utólya felé lévén; elannyira meg-vesztegette jó kedvét: hogy, noha Zalánfi, (a' Zegediekkel egygyütt), mindeneket ki-gondolt, mellyeket vígasztalására lenni ítéltetett; még se találhatott hirteleniben ollyas szerekre, mellyekkel egészen fel-épülhetett volna.

Végtére: midőn mind az időnek nem mostoha kedvezésével, mind az Orvosnak szorgalmatos forgolódásával arra vitetődött a' dolog, hogy immár nem csak ki-járhatna; hanem, a' mint közönségessen mondani szokta; verset-is fut-hatna Zalánfival: Ez ötöt beteges állapottyá-hoz illő egy mulatságra kisztette. Úgy gondolkozott az illyen környül-állásokra figyelmező Orvos: hogy a' fúlladásra hajlandó Test-épülete korábban helyre-hozattatna, ha gyenge járásokkal gyakorolná lankadtt tagjait; és, ha lehetne, erővel-is vígadna.

A' Tisza' vizének le-menttében (a'-mint az akkori Városnak vége szakadott) meg-áradván a' Folyó, partjai között meg-nem-tarthatta a' fel-hó jagzott vizeket; hanem egy lapányos helyre (elég hosszan, de nem olly szélessen) ki-is-öntötte. Ezen nevetlen Tónak sík fedelét úgy el-lepték a' külömb-féle repdeső állatok, hogy sem a' víznek színét nem láthatnák a' szemes Nyilasok; sem, mellyik csoportra ereszték leg-is-leg-elsőben sebes veszszeiket, éppen nem tudhatnák.

Azon említett Tónak eme' részét foglalta-el

a' Fejedelem maga' embereivel. A' másik részén, ezeknek által-ellenekben, Zalánfi állott a' Zegedi Ijjászokkal. A' parancsolat ellen viselék magokat Zalánfinak heves emberei; midőn, nagy-hamarjában meg-eresztvén horgas húrjokat, úgy el-rémítették a' madarakat: hogy csoportossan fel-vennék magokat. Az-után: több felekezetekre oszolván, egyenessen a' Tiszának mennének. És végtére, azon-is túl, a' meszsze el-terjedett mocsárokba szállnának.

A' Tónak közepén nem maradhatta egyéb egy nagy fehér Hattyúnál. Várta Zalánfi, hogy reá lőjjön a' Fejedelem. De ez (a' vélekedésben lévén: hogy immár meg-sebesítettett: ugyan azért, annak le-tettében, semmi mestersége kinem-tettszene), intett Zalánfinak: hogy hozzáfogjon, és szerencsét próbállyon.

Zalánfi tehát: már régen kezeiben tartván fel-vontt idegét; nagyobb hevességgel, mint szemes tárgyalással neki-eresztette veszszejét; de nem magát a' madarat; hanem annak csak felső tollait találhatta. Ettől meg-ijedvén a' Hattyú, tüstént szárnyakra kapott, és Árpádnak éppen elejébe repült.

Éme' véletlen történetnek igen meg-örülvén a' Fejedelem; hirtelen elő-vette arany idegét. Az-után; éppen nem sokáig késvén horgas húrjával, olly szerencsésen aránzotta a' madarat, hogy: mind mellyét meg-találhatta, mind testét meg-fordítván, a' Tónak éppen a' kellő közepére le-is-ejthette.

Árpádnak szerencsés lövését szemre-vévén az ügyelő Nyilasok; mindnyájan olly nagyon

örvendettének: hogy mindenütt Árpádnak nevét tele torokkal kiáltanák. Ugyan-azért: mivel magától a' Fejedelemtől lövetet-meg, nem akarták olly csekély dolognak ítélni: hogy ki-hozásának szorgalmatosságát abban-hagyni láttzatnának. De semmi Csónak, semmi Tutaj, semmi Talpak jelen nem vóltanak. Maga Árpád, ember-szerető Fejedelem lévén, sem akarsenkit bé-kénszeríteni: mivel nem ismérte a' vizeket.

Árpádnak több Szolgái között, egy ollyas találkozott: ki eme' szót: BALLAGOK, felvett régi szokásából, szinte mindétig a' szájában forgatta. Ugyan-azért: közönségessen nem másnak, hanem BALLAGINAK nevezte-tett az akkor-beli Magyaroktól. Ez akkor a' Fejedelem' eleibe kerülván, Uram (úgy mond), ha parancsolod, bé-ballagok; de ki-is-ballagok ám ama' szép fehér Hattyúval.

Öreg vólt a' Legény, és immár igen erőtlen. Ezekén felől ollyan is: kiben meg-akarta mutatni a' Halál: hogy, ha valakinek el-vesztésére okot nem találhat-is a' testben; külső alkalmatosságokra édesgetve csalogattya az ember-fiát: hogy éppen el-veszeszsze. Mert: eme' szegény Szolga-bé-ballagott ugyan a' vízbe; de soha többé ki-nem-ballagott. El-nyelte a' Tó, és magába vesztette az iszap.

Igen sajnálotta ezen hív, és régi Szolgáját a' hál'-adó Fejedelem; de semmi-féle-képpen nem segíthette. Magával hozta-ki tömött Scitiából. Egygyütt öregedttének-öszve tágas Magyar-országban.

Ime! kit az egész útban sem a' nagy folyóknak domborodott árjai; sem a' sós tengereknek fel-kénszerítettett habjai el-nem-nyelhettenek; azt a' Zegedi Tónak lapos vizeikön-el-emíszthették. Csak igaz az, a'-mit régen emlegettenek a' Sciták: hogy, a'-ki egyszer szerencsétlen; az, az egyenesen-is el-törheti a' lábát. És: a'-kit egyszer üzőben vészen a' kár; az ha magát Süveges Mesterségre adná; e' világra talán fejten len jönnének az emberek.

Mind-az'-által: eme' Magyar Szolgának nevét el-nem-nyelhetette még-is azon torkos Tónak telhetetlen iszapja, melly öszve-fonnyadott testét el-temethette. Fen-forog még most-is örökös neve, ha nem másutt-is, leg-alább a' Zegedi Lakosoknál: kik, e' mái napiglan, azon Tót BALLAGI-TÓNÁK nevezik.

Ezek után: nagy kedve telhetett Árpád-Fejedelemnek a' Halászatban-is. A Maros-tóban, éppen kellő közepére a' szőke Tiszának, az Öreg Hállókat teríttette Zalánfi. Csudálatos nagy számmal vóltanak ezen időkben a' sokféle Halak. A' pettyegetett hegyes orrú SÖREGEK; A' nagy szájú hal-héjhatlan HARCSÁK; A' piros Szironnyájú kövér PONTYOK; A' fel-álltt orrú szálkátlan KECSEGÉK fel-és-alá úszkáltak a' zavaros vizekben. Úntig elég DÉVÉR, SÜLLŐ, BÚCZÓ, MÁRNA, CSUKA, MENY-HAL, SÜGÉR, CZOMPÓ, KÁRÁSZ, TOK, VIZA, CZIGÁNY-HAL. Szám nélkül a' GÁRDA-keszegek; A' KERÉK-keszegek; A' JÁSZ-keszegek;

A' TAMÁS-keszegek; A' VERES-SZÁRNYÚ-keszegek.

Maga a' Fejedelem-is el-álmélnkodott, midőn a' Tanyán, Egy-húzóma, többet kerítettek ki két-száznál az Öreg Halakból. Az Aprólákot pedig (mivél hasznát nem látták) ki-se-szákolták. Egyszeriben két HALAT-is fogtanak (32). Ezeknek temérdeke el-bámította azokat, a' kik mind-ekkoráig illetén csudákat nem láthattanak. Húsz egész arasznyi vólt egygyikének hossza, a' másikának tizen-nyolcz.

De még a' HALÁSZATNAK külömb-féle nemében-is igen nagy kedve telhetett a' felépüléshez közelgető Fejedelemnek. A' Tisza' közepében (a'-mint ez-előtt-is mondám) az ÖREG HÁLLÓKAT szemlélgette. Láta a PIRITTYEKET ama' régi Porgánnál. A' háta Porondok mellett a' KECZÉKET nézte. Itt a' GYÉR-hállókat, ott a' TESZI-VESZIKET ügyelte. Fő-képpen ama' KERITŐ-hállónak nagyságát (mellyel a' megáradott Tiszának szélességét el-foglalák) leg-inkább csudálotta. Az-után: nem csak a' MATY, és SZILL-Érnél; hanem a' többi EREKNÉL-is, és mesze-ki-terjedett TONYÁKNÁL igen víg szemekkel nézte a' nappali MÉTEKET; az éjtszakai MARÁZSÁKAT; és (midőn a' Hal ivik) a' SZIGONYOKAT. Nagy kedve telhetett ama' VEISZSZEL meg-csáltt; a' TAPO-

(32) A' Szegedi Halászok a' VIZÁT, és TOKOT nem másnak, hanem csak HALNAK nevezik. Ezek közül meg-érezvén valamelyiket, magok között így szóllanak: vigyázzunk! HAL van a' Hállóban.

GATÓVAL reá-szedett; a' MASZLAGGAL meg-tántorított; a' MÉTELLYEL meg-vesztegetett néma halakban. Ki-váltt nagy örömevel nézegette azon HORGÁSZÓ Suhanczárokat; a' PICZÉZŐ Nyúlánkokat; a' PENDELEZŐ Fitty-firittyeket; azután a' RÁCSÁZÓ Ficzkókat; és a' VARSÁZÓ Suttyókat.

Ezekben, és több e'-féle múltságokban olly nagy kedve tele Árpádnak, hogy ezeknél nagyobbakról tellyes élete' napjaiban nem is álmodhatott volna. Midőn az-után egészsége visszaállítottatott volna; meg-látogatta eme' híres Zeged-várossának gyönyörűen el-terjedett SIK MEZEIT.

Kövér-göröntyös, és igen termékeny-fekete SZANTÓ FÖLDGYEIT. Nádas, és Fűzes ERDEIT. Két derék FOLYÓ VIZEIT. Emitt Madarászó, amott Székes, avagy Ingoványos TAVAIT. Ide Kaszálló, amoda Zsombékos a'-vagy Iszapos RÉTTYEIT. Csorva, avagy Sivány HOMOKJAIT. Meg-szállott TELEKEIT. Nyáj, avagy Barom JÁRÁSAIT. Vég-tére: Bárány-pirosító, avagy Sárga-gyopáros PUSZTAIT.

Látta a' Nyaka-törődött kövér GÖBÖLYT. A' vegyesültt Szilaj GULYÁT. A' Szelíd, és Tógyes CSORDÁT. A' Nyargalva-jázdó, és még-is szapora MÉNEST, azoknak GÖBÖLYÖSSEIVEL; GULYASSAIVAL; CSORDÁSSAIVAL. CSIKÓSSAIVAL egygyütt. Meg-szemlélte a' Juhok' TANYAJÁT. Az Emék' KONDAJÁT. A' KANOK' Nyájját. A' Malaczok' CSÜRHEJÉT, emezeknek JU-

HÁSZSZAIVAL; KONDÁSZSZAIVAL;
 CSÜRHÉSZSZEIVEL; és más szorgalmatos
 PÁSZTOR-EMBEREIVEL; BUJTÁRJAI-
 VAL; BETYÁRJAIVAL egygyütt.

Úgy-annyira meg-is-tettszett Árpádnak Ze-
 ged-várossa: hogy már akkor el-intézte magá-
 ban fel-magasztaltatását, és különös kegyel-
 meinek reá árasztását. Hogy pedig ezen ki-
 váltt jó akarattyának elején mindgyárt akkor
 észre-vehetnék a' Zegedi Lakosok, őket (mivel
 nagy része Bolgárokból állott) tüstént akkor
 maga' érdemes BOLGÁRJAINAK nevezte;
 és a' Magyarokkal egy Törvény alá fogta (33).

(33) Hát, ha osztán eme' történetből származott
 ama PÓLGÁR név? Ezen szó nem mást tészén;
 ha-nem Városi Jusba bé-tétegetett Személyt. Kik
 ama' Német szóból: Bürger *Polgárt* akarnak ki-
 faragni; ők lássák. De így bizonynyára a' Csere
Bogárból-is Seregélt faraghatysz: mert valamint
 ama' két előbbeni szavakban meg-vannak ezen R,
 és G betők; úgy meg-vannak a' következő ket-
 tőkben-is.

J E G Y Z E T E K.

Szegedi Kis István.

A XVI. század elején született Szegeden (1505); egyénisége s általában minden életmegnyilvánulása révén századának gyermeke. Élete változatos és megpróbáltatásban gazdag: érdekes és kalandos, mint százada.

A kún-származású ifjú komoly eredményt mutatott fel hazai és külföldi tanulmányai alatt. Itthon meghívásokat kap lelkész-tanítói állásokra, Wittenbergben Luther és Melanchton kedvelt tanítványa, Wittenbergben doktori fokozatot ért el, itthon üldöztetésben volt része: gyors egymásutánban kénytelen állomásait cserélni. Tanító és pap volt: Tasnád, Gyula, Cegléd, Makó, Temesvár, Mezőtúr, Békés, Tolna, Laskó, Kálmánsehi, Szolnok és Ráckeve, a végállomás (1572). Török és katolikus részről érte a legkülönfélébb üldözés, Fráterrel és Losoncivai került összeütközésbe. Amellett házaselete sem volt nyugodt: háromszor nősült. Mint lelkészt és költőt kedvelték hívei, jutalmul superintendensi fokozatot ért el. Életének legjelentősebb mozzanata több évig tartó török fogsága, melyből hatalmas pártfogói is csak magas váltságdíjon tudták kiszabadítani. Életét ráckevei lelkész-utóda, Skaricza Máté írta meg latinul.

Öt éneke maradt ránk; mély gondolkozás és erő jellemzi azokat; beszédei is nagy műveltségről tesznek tanúságot. Mint költő, sanyargatott nemzetének lett költője: a nemzeti siralom énekese. A nép gyermeke a nép egyszerű és világos nyelvéen ír, közvetlen előadása, népies kifejezései ma is élvezhetők.

Első éneke egyes himnuszokra emlékeztet; kezdő sora (Veni Creator spiritus, Veni sancte spiritus), tartalma rokon azokéval. A ref. és evang. énekeskönyvek hosszú ideig pünkösdi énekként közölték.

Második éneke eredeti költemény: török és kat. részről szorongattatott egyházának siralma.

Harmadik éneke több énekes könyvben szerepelt mint prédikáció után való ének.

Negyedik éneke a szolnoki török fogság emlékét őrzi. (Szokás szerint templomi tanítást tartott a kersztyén nevekről s az Orsolyát Ursala-ból származtatta, ami *nőstény medvét* jelent. Egy ilyen nevű előkelő hölgy sértőnek találta ezt s férje fogságba juttatta.) Az Isten akaratán való megnyugvás és hit szavai s kötelezés arra, hogy Istennek mindig „*új éneket mondjunk szép versekben*“.

Ötödik éneke a jeremiádok hangján szól; meg-rázó életszerűséggel írja le a magyarok tatár-fogságát. Alkalmat talál a zsidó és magyar nép rokonállapotának költői megelevenítésére. Verse-lése Aranyak is tetszett.

Szegedi Gergely.

Szenczi Molnár Albert említi meg Sztáraival együtt, mint énekszerzőt és zsoltárfordítót. Valószínűleg Szegeden született; a század közepén Méliusz-szal a wittenbergi egyetemre iratkozott

be, később azzal együtt volt pap Debrecenben. Előbb Eperjesen, Kassán lelkészkedett. Utána néhány évig nem tudunk róla (1562—1569). 1569-ből való Varancsics megjegyzése, hogy vele, mint foglyával miként bánjanak; azután nem tudunk életéről.

Közölt zsoltárfordításaiban az egyéniségnek nyomai vannak (a X. Psalmus-hoz két strófát költ); zsoltárfordításai már az utánköltés felé közelednek (a XXXIII. Psalmus elején Dávid költői megelevenítése). A tartalom nem sikkad el kezén, sőt fordításában elevenebb színt nyer, a forma él kezében; változatosan és egyforma könnyedséggel kezeli. Zsoltárfordításai sokáig szerepelnek az egyházi énekeskönyvekben.

XXXIII. Psalmus. *Mágócsi Gáspár* olvasható ki a versfőkből, így sokan nem is az övének tartották. Szegedi Gergely 1562-ben adta ki énekeskönyvét, benne zsoltárfordításait, ez azonban nem maradt ránk; 1569-ből való kiadása, melyet Méliusz gondozott, egyetlen példányban ránk maradt. Abban G. Sz. olvasható felette, tehát Szegedi Gergelyének tulajdoníthatjuk.

CXXII. Psalmus. Az 1512-ből való Bornemisza Péter-féle énekeskönyvben van meg első nyomtatásban, épp ezért sokan nem tartják Szegediének. A ref. énekeskönyvekben ma is közlik.

Tinódi Sebestyén.

Kassán írta 1552-ben, nagybőjt közepén, „félkedvében“. Ez a krónikája, mint a többi is, egykorú eseményt mond el. Nem törekszik költői babérra. Költött dolgot a való mellé sohasem alkalmazott: „Igazmondó jámbor vitézektül, kik az dolgokban jelön voltanak, értéközött“, — mert „minden újságnak írását örömet látják és olvassák.“

Amellett hatni is akart a nemzet tespedtségére, általános összefogást hirdet a török ellen, más vonatkozásban a vallás és erkölcs általános elveit alkalmazza. Nyelve kevert: dunántúli magyar nyelvét vándorlása alatt más nyelvjárási elemekkel gazdagította. Az alföldi özésnek is vannak nála nyomai, tehát e nyelvjárást beszélők között is meg kellett fordulnia. Szegedi tartózkodása bizonytalan.

Az ének versfejeiből kiolvasható: „*Sebastians de Tinod de irrupcione rusticorum ad civitatem Nagi-Zegöd et de intorituu eorundem.*“ Nyomtatásban először *Cronica*-jában jelent meg Kolozsváron (1554).

37. lap. 6. sor. *Szeged* a XVII. század irodalmában *Nagy-Szeged*, *Mező-Szeged* néven szerepel.

13. sor. Szeged akkori török felépítését Istvánfi is megemlíti. Istvánfi egyébként Tinódit nagyra értékelte; egyik epigrammjában (De Sebastiano Tinod) Homerosnál különbnek tartja.

38. lap. 12. sor. *Tót Mihály*, mint szegedi bíró szerepel Tinódinál az Erdélyi História-jában és Losonczy István temesvári harcainál.

39. lap. 15. sor. *elbamlák* = kb. 'elhordja, eltakarja'.

23. sor. *áros* = *kereskedő*,

32. sor. *takarják* = *takarítják*.

41. lap. 10. sor. *enne* = *ennyi*.

22. sor. *chöpne* = *csöppné, csöppnyi*.

42. lap. 18. sor. *álló sereg* = *tartalék*.

44. lap. 13. sor. *öték* = *üték*,

23. sor. *öszeveüték magokat* = *összeverődtek*.

45. lap. 28. sor. *pesti lülök* = *beste lélek*.

Tar Benedek.

Az epithalamium versfejeiből *Benedictus Tharera* olvasható, azonban nem bizonyos, hogy e név mögött Tar Benedek van, akiről nem tudunk semmit. Neve nem szerepel a külföldi egyetemi anyakönyvekben. Szegedi kapcsolatát költeménye utolsó strófájában jelzi: 1541. szeptember első hetében írta. Hogy mily alkalomból és mily minőségben tartózkodott ott, nem tudjuk: Mező-Szeged kétségtelenül a mai Szeged XVI. századi neve. 1546-iki feljegyzés szerint Szegeden ekkor működött Abádi Benedek; nem lehetetlen, hogy Tar Benedek mint tanító tevékenykedett, 1541-ben.

Költeményét egészséges észjárás jellemzi; kifejezései könnyedek és magyar népi humora ma is élvezhető. Ha az egykorú ferde szokások megfigyelésen alapuló eleven képeit tekintjük, sajnálhatjuk, hogy egyfelől csak ez az egyetlen költemény maradt fenn neve alatt, másfelől feltehetjük, hogy több költeményének is kellett lennie. A *bártfai énekeskönyv*ben jelent meg először.

47. lap. 10. sor. *Jelesben a jelesül* középfoka.

48. lap. 12. sor. *Publikán* = pelikán.

20. sor. *jargalni* = nyargalni,

1. sor. *lakodalom* = vendégség.

49. lap. 9. sor. *meny* = menyecske,

16. sor. *Simon bíró*, a férje dolgaiba avatkozó nő neve e korban.

Szegedi Lőrinc : Theophania.

A XVI. század egyik rejtélyes alakja ő is: *Lőrinc prédikátor*-nak ismerték. Az Alföldön működött, előbb Békés megyében, utóbb Szatmáron lett prédikátor és iskolamester. Mint századának gyermeke, ő is elvégezte a wittenbergi egyetemet. Születési

ideje ismeretlen, helyéül Szegedet gondolják; halála ideje ismeretes: 1594.

A Theophania nem eredeti műve, mint eleintén gondolták, hanem Selnecker Miklós verses latin művének nyers és kezdetleges prózai fordítása. A magyar fordítás előszava arra enged következtetni, hogy a fordítást előadásra készítette, de hogy ez megtörtént-e, nem tudunk róla.

A Theophania különös vegyüléke az iskoladrámának és a moralitásnak. Tárgya Kain és Ábel története. Isten megjelenik a gyermekek előtt és kikérdezi azokat a miatyánkból, hiszekegyből és tízparancsolatból. Kain a vizsgán nem felel meg és büntetésül testvére szolgájául rendeli Isten. A darab azzal a naiv machinával van mozgatva, mellyel legkönnyebben lehet hatni a gyermekek lelkére. Isten intelmein van a fősúly. — A XVI. században ugyanis egyes iskolák gyermekekkel rendeztek színielőadást, hogy hozzászoktassák őket a nyilvános szerepléshez, bátor fellépéshez és nem utolsó sorban megtanítsák a nemzeti vagy a latin nyelv kifejtésére. Tehát szolgálhatták az ilyen előadások a választott darab szelleme szerint az erkölcsi oktatást is. Selneckeré is ilyen célt szolgált eredeti szövege szerint, melyen Szegedi Lőrinc változtatott. Ő Báthori Miklósnak és nejének szánta vigasztalásul és erősítésül művét: Ádám és Éva viszonyát, a szenvedések között egymás szeretetében való megnyugvást emeli ki. Ez viszont az eredeti műnek is gyenge oldala volt, úgyhogy Szegedi Lőrinc fordítása a dráma leggyengébb oldalát hangsúlyozza. Így a kezdetlegesség minden jelét magán viseli: nehezen folyó monológokkal van tele; Éva folyton sír; Ádám fiával, Kainnal szemben is tartózkodóan viselkedik, viszont Kain hetyke magatartása kirívó még annak ellenére is, hogy népies hangon beszél: alakja egységes benyomást nem tud tenni. Való-

színüleg az iskoladrámák közönségének ízlését akarta a fordító vele kielégíteni. Könnyen megállapítható, hogy ily fogyatkozásaival nem kerülhetett közönség elé. Azonban mint a kor jellemző irodalmi műve ma is élvezettel olvasható: a mögötte levő világnézet érdekes és naivságában is tanulságos. Ezért kapott helyet e kötetben Szegedi Lőrinc Theophaniá-ja.

Dugonics András: Ulisses története.

Dugonics András az irodalmi köztudatban mint regényíró és a magyar néptudomány egyik korai úttörője szerepel. Époszairól és színdarabjairól, illetve ilyen irányú törekvéseiről, csak nagy általánosságban és mellékesen odavetett megjegyzésekkel szólnak még a nagyobbterjedelmű kézikönyvek is. Népiessége és regényírói felfogása kinyomozhatólag már ezekben, főként eposzaiban, megállapítható. A népies elem és az előadás friss, eleven volta jellemzi: a *Trója veszedelme* (Pozsony, 1774), és *Ulisses történetei* (Pest, 1780) címen kiadott époszait. Ő maga fordításnak nevezi ugyan műveit, azonban az eredetijükkel való egybevetés épp Dugonics írói felfogásának és egyéniségének megértéséhez meglepő bizonyítékokat nyújt. Az eredetihez az előbbi munkájában ragaszkodik szívszámban, az utóbbiban megrövidíti a mintát, mert csak annak lehet tekinteni, az Odysseiát: elhagyja Homeros romantikus helyeit (pl. Odysseus alvilági útját), viszont az érzelemben gazdag helyeit nemcsak kibővíti, hanem közelebb hozza a XVIII. századi magyar társadalom (a polgáriasodó magyarság) érzelmvilágához. Egyik előszavában igazolja a felfogását: „a' Görögöktől, mind a' Rómaiaktól viselt dolgok bizonyára nagyok, és neve-

zetesek valának; de az én ítéletem szerént, még sem olly' Úrjások, a' mint a' hír hozta hozzánk. Hanem mivel ők olly' szerentsések valának, hogy tselekedeteket nagy eszű emberek találták írásba foglalni, szerte-széllyel ditsértetnek a' Világ hátán. A' mi Magyar Eleink-is hasonló képen ditsértetnének, ha Tétemények' leírása hasonló emberek kezibe akadhatott volna. Mert ugyan vagy fölöttébb szeretem a' Hazámat, vagy pedig egy Nemzet sem vala oly' ditsőségű, olly' szentségű, és híres tétemények' szép példáiival olly' gazdagon tündöklő". Íme, Dugonics fölfogása az Etelka megjelenése előtt 14 évvel! Az Ulissés-előszó érzelmi kapcsolatát mutatja: „Nem más vala ezen felvett munkámnak céllya, hanem, hogy ezen nevezetes dolognak palásttya alatt én édes Atyámnak az Anyámhoz igaz szeretetét, és tökéletes hívtségét néminemü-képpen leábrázolhassam.“ A nők szerepét emeli ki és részletezi jellemüket jobban mintjánál. Homeros Eurykleiáról csak ennyit ír, hogy férje

„Termeiben felesége gyanánt tisztelte, becsülte.“

Dugonics ugyanezt így *fordítja*:

„Vala-is jó Öreg Asszonya házának,
Hív gondviselője honnyi jószágának,
Mindentül a' kulcsok kezében forgának,
Megfelelt serényen szép hivatallyának.

Fő-kép szolgállókat tudta ráncba szedni,
Ha mint vétettenek, lelkesen meg-fedni,
De tudtak a' lotyók tőle őrizkedni,
Szép szóval mellette sokszor hizelkedni.“

Könnyű ezek után megérteni, hogy Nausikaa királyleány házias és szófogadó kisasszony, aki

akár Szeged vidékéről is kerülhetett volna az udvarba. A második szemelvényünk mutatja ezt. Ugyanaz fogalmat ad előadásának általános módjáról: Gyöngyösi kedvelt alexandrinját frissességgel és elevenséggel tölti meg, amely a szófordulatok gazdagságát tárja fel.

Arany Zrinyiről mondja: „nem csupán finom érzéke s képzelete van a klasszikusok szépségeit elfogadni és újjá termelni, hanem nyílt szeme is megfigyelni az élet tarka jelenéseit“. Ugyanez áll Dugonicsra is, mint époszíróra, aki átmenet Csokonai, Vörösmarty epikai költészetéhez. (Bővebben szól e kérdésről Bibó István tanulmánya Népünk és Nyelvünk 1933 okt.—dec. füzetében, melynek alapján készült ez a jegyzet is.)

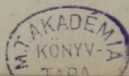
Az Etelkából.

Az ú. n. magyaros iskola reprezentatív regényeként szokás tekinteni és nem méltatlanul. Valóban Dugonics magyarsága ebben a művében a legnagyobb, ez volt hatásának egyik oka is. Itt nem teremt népies alakokat, hanem törekvése egy magyar életideál kialakítására irányul. Hősei „a Marssal társalkodó kemény magyarok“. Etelkában is azt a magyar nőt rajzolja, amilyenek kora nőit szerette volna látni. Ezen felfogásának keresztülvitelére a legváltozatosabb fogásokkal él: hőseit saját korából vetíti vissza az őskorba s olyan helyeken szerepelteti, amelyeknek történelmi szerepe nyilvánvaló, tekintet nélkül arra, hogy az a regény cselekménye idejében meg volt-e, vagy ugyanakkor ott történelmi esemény játszódott-e le. Így szerepelnek a szegedi vár, a halmok, vagy a tótok. De még ennyivel nem elégszik meg, valószínűbbé akarja tenni ezáltal is, hogy oly

népi elemet visz bele, amely jellemző arra a vidékre. Így kerül bele Árpád szegedi tartózkodásának leírásába a halászat s a hitelesség kedvéért a helyet is pontosan leírja, sőt annak lefolyását jellemző részletezéssel írja le. A hálókat, halfajtákat egyenkint felsorolja. Jellemző népies mondásokat kever bele előadásába a babona, néphit, anekdota, helyi monda, népetimológia mellett. Az újabb irodalomszemlélet ebben a felfogásában a barokk író felfogását és történetiszemléletét látja. Dugonicsban a barokk regényírót Baróti Dezső kiváló tanulmánya fedezi fel és bizonyítja közvetlen érvekkel. A közölt szemelvényben pl. barokk vonás a gazdag felsorolás és az ismert helyhez való történetkitalálás. (Lásd bővebben Baróti Dezső: Dugonics András és a barokk regény. Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma, 1934.)

TARTALOM

	Lap
Előszó	3
Szegedi Kis István	
A Szentléleknek segítségül hívásáról való dicsíret	7
Az Anyaszentegyháznak siralmas panaszol- kodása a Krisztus előtt, az ő ellenségei- nek ellene	8
Hogy az Úristen az ő híveit minden gonosz- tól megóttalmazza az Ő nevének dicső- ségejért	9
Szegedi Istvánnak a török rabságából ki- szabadulásáért való hálaadása	9
A magyaroknak siralmas éneke a tatár rab- lásáról	11
Szegedi Gergely	
VI. Psalmus	18
X. Psalmus	20
XXIX. Psalmus	22
XXXII. Psalmus	24
XXXIII. Psalmus	25
XXXVIII. Psalmus	28
LXXI. Psalmus	31
CXII. Psalmus	34
CXXII. Psalmus	36
Tinódi Sebestyén	
Szegedi veszedelem	37
Tar Benedek	
Házasságrul való dicsíret	47
Szegedi Lőrinc	
Theophania	51
Dugonics András	
Ulissesnek történeteiből.....	99
Etelka c. regényéből	104
Jegyzetek	114

14. **Vedres István:** *A Tiszát a Dunával öszvekapcsoló új hajókázható csatorna.* 1805. (Budapest-Székesfővárosi „Gróf Széchenyi István“ felső kereskedelmi iskola. Dr. Farkas László tanár.) Ára 1·50 P.
15. **Bessenyei György:** *Anyai oktatás.* (Budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézet. Sebestyén Erzsébet tanár.) Ára 1— P.
16. **Bessenyei György:** *Magyarság. A magyar néző.* (A budapesti Mátyás király-reálgimnázium „Mátyás király“ önképzőköre. Gazdag Lajos, Horváth L. László, Kovács Miklós, dr. vitéz Polgáry István tanár.) Ára 1— P.
17. **Hajnal Mátyás:** *Az Jesus szívét szerető sziveknek ájtatosságára.* 1629. (Budapesti Szent Margit-leánygimnázium.) Ára 2— P.
18. **Péterfy Jenő** *dramaturgiai dolgozatai.* Harmadik sorozat. (A budapesti Bolyai-reáliskola önképzőköre. Dr. Lányi Ernő tanár.) Ára 1— P.
19. **Péterfy Jenő** *dramaturgiai dolgozatai.* Negyedik sorozat. (Budapesti Berzsenyi Dániel-reálgimnázium. Dr. Halász László tanár.) Ára 1·50 P.
20. **Pázmány világa.** (Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Dr. Brisits Frigyes tanár.) Ára 4— P.
21. *Tragédia magyar nyelven. Az Sophocles Electrájából nagyobb részre fordítottatott Pesti Bornemisza Péter deák által.* (Br. Diószeghy Erzsébet.) Ára 1— P.
22. **Riedl Frigyes:** *Vajda, Reviczky, Komjáthy.* (A kaposvári egyesületi leánygimnázium önképzőköre. Dr. Biczó Ferenc tanár.) Ára 2·50 P.
23. **Berzsenyi Dániel:** *A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairul.* (A kaposvári községi fiú felső kereskedelmi iskola önképzőköre. Dr. Merényi Oszkár tanár.) Ára 1— P.
24. *Régi magyar folyóiratok szemelvényekben. Athenaem, Életképek, Hölgyfutár.* (Budapesti áll. Szent László-reálgimnázium. Dongó Orbán tanár.) Ára 1·50 P.
25. **Barcsey Ábrahám költeményei.** (A budapesti Verbőczy István-reálgimnázium VIII/A. osztálya. Szira Béla tanár.) Ára 2— P.
26. **Riedl Frigyes:** *Madách.* (A budapesti Ráskai Lea

- leánylíceum Riedl Frigyes önképzőköre. Dr. Hanvai Ilona, dr. Feltóthy Anna tanár.) Ára 2.— P.
27. **Madách Imre levelezéséből.** (A pesti izr. hitközség reálgimnáziumának önképzőköre. Dr. Komlós Aladár tanár.) Ára 1.50 P.
28. **Horvát István Magyar Irodalomtörténete.** (A debreceni ref. gimnázium és a Dóczy-leánygimnázium ifjúsága. Dr. Pap Károly egyetemi tanár.) Ára 1.50 P.
29. **Magyar reneszánsz írók.** (A budapesti Berzsényi Dániel-reálgimnázium ifjúsága. Dr. Kardos Tibor tanár.) Ára 2.— P.
30. **Greguss Ágost: Írói arcképek.** (Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Dr. Mellinger Kamilla tanár.) Ára 4.— P.
31. **Karacs Ferencné Takács Éva válogatott munkái.** (Kecskeméti Horthy Miklós ref. tanítóképzőintézet tanári testülete és tanulóifjúsága. Dr. Evva Gabriella tanár.) Ára 1.50 P.
32. **Verseghy Ferenc: Rikóti Mátyás.** (Dr. Pauka Tibor és Kemény László tanárok irányításával sajtó alá rendezte és kiadta a szolnoki állami reálgimnázium és a városi fiú felsőkereskedelmi iskola ifjúsága. Ára 2.50 P.
33. **Vachott Sándorné: Rajzok a multból. Emlékiratok.** (Szemelvények.) (Tanítványaival sajtó alá rendezte Papi Biró Izabella tanár. Kiadta a budapesti Baár-Madas reform. leánylíceum önképzőköri ifjúsága.) Ára 1.50 P.

34. Szeged a régi magyar irodalomban.

Kiadta és sajtó alá rendezte BAKÓ LÁSZLÓ ref. lelkész vezetésével a Szegedi Református Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Bethlen Gábor köre. Ára 1.50 P.

Az országos érdeklődést keltett sorozatot a legfelsőbb kulturális hatóság is szívesen támogatja.

A V. K. M. 30.449/932. V. ü. o. sz. alatt melegen ajánlja a M. I. R. köteteit a középiskolai tanári könyvtáraknak,

660—02—90/1931. sz. alatt a kereskedelmi iskolák és tanító-, valamint tanítónőképző-intézetek tanári könyvtárainak,